

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2015–2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Viktoriia Tsapko

**Novinářská činnost Gabriele Garcíi Márqueze: národní
specifika**

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce: ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2015-2017

DIPLOMA THESIS

Viktoriiia Tsapko

**Journalistic activities of Gabriel Garcia Marquez: national
specific**

Prague 2017

Diploma Thesis Work Supervisor: ThDr. et PhDr. Radek Mezulánik,
Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 21.02.2017

Tsapko Viktoriya

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce prof. ThDr. et PhDr. Radku Mezuláníku, Ph.D., že přijal mnou navržené téma a v průběhu tvorby mi poskytl cenné rady, připomínky, podporu a trpělivost.

Anotace

Diplomová práce „Novinářská činnost Gabriele Garcíi Márqueze: národní specifika“ se zabývá žurnalistickými díly Gabriele Garsíi Márqueze, což je téma velmi obsáhlé, jelikož kubanský spisovatel věnoval publicistice celý život. Cílem této práce tedy je analýza a popis malo zkoumané žurnalistické činnosti Márqueze. Velký důraz je kladen na národní specifiku a zvláštný styl způsobu psaní Gabriele Garsíi Márqueze. Nejprve se práce věnuje životopisu spisovatele v kontextu novinářské činnosti. Pak se zkoumá jihoamerická žurnalistika v období od 40. let dvacátého století do konce století, za oněch časů pracoval Gabriel Márquez. V druhé části jsou rozebrány téma Sovětského svazu v novinářství Gabriele Garcíi Márqueze, totalitní režim a obraz diktátora v pracích spisovatele. Výsledky zkoumání jsou shrnuté v závěru práce.

Klíčová slova

latinskoamerická žurnalistika, magický realism, národní specifika, novinářská činnost, novinář, noviny, obraz diktátora, publicistika, Sovětský svaz, týdeník

Annotation

This thesis „The journalistic work of Gabriel Garcia Marquez: national specifics“ is a research on the journalistic creations of Gabriel Garcia Marquez, which is a very broad topic, as the Cuban writer devoted to journalism his whole life. The aim of this work is to analyze and describe a little studied Marquez's journalistic work. Great emphasis is placed on national particularities and special writing style of Gabriel Garcia Marquez. First of all, it pays attention to the writer's biography in the context of journalistic activity. Then it investigates South American journalism in the period from the 40's till the end of the century, in those days worked Gabriel Marquez. The second part of the diploma explores the Soviet Union theme in the journalism of Gabriel Garcia Marquez, the totalitarian regime and the image of the dictator in the writer's work. The research results are summarized in the conclusion.

Keywords

dictator's image, journalism, journalist, journalistic activities, Latin American journalism, magical realism, national specifics, newspapers, Soviet Union, weekly magazine

ÚVOD.....	8
1. OSOBNOST A NOVINÁŘSKÁ ČINNOST GABRIELE GARCÍI MÁRQUEZA.....	11
1.1 Životopis spisovatele v rámci žurnalistiky.....	11
1.2 Rysy žurnalistiky Latinské Ameriky v období od 40. let dvacátého století do konce století.....	21
2. SPECIFIKA PUBLICISTIKY GABRIELE GARCÍI MÁRQUEZA.....	28
2.1 Novinářská činnost prováděná Gabrielem García Márquezem: národní specifika.....	28
2.2 Téma Sovětského svazu v publicistice Gabriele Garcíi Márqueza (na příkladě eseji „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“.....)	54
2.3 Totalitní režim a obraz diktátora v pracích Gabriele Garcíi Márqueza.....	59
ZÁVĚR.....	71
SEZNAM POUŽÍTYCH ZDROJŮ.....	72
SEZNAM ZKRATEK.....	75
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	76

ÚVOD

Gabriel García Márquez je osobnost skutečně vynikající a hodná pozornosti. Spisovatel ve směru „magického realismu“, novinář, politický a veřejný činitel, spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu.

Ale i přes aktivní a různorodou činnost je Márquezovo jméno spojeno v povědomí většiny lidí jenom s uměleckými díly, zatímco o žurnalistické a novinářské činnosti spisovatele se ví velmi málo. V této práci budeme analyzovat nejméně prozkoumaný směr Gabriela Garcíi Márqueze, který přímo souvisí s naší specializací - jeho žurnalistickou činností.

Přínos Márqueze pro žurnalistiku v Latinské Americe je nepochybný. Je třeba vyzdvihnout jeden aspekt jeho aktivit, jímž je národní jedinečnost jeho tvorby, která vyrůstá z latinskoamerické specifčnosti spojené se španělskou, indickou a africkou kulturou. Márquez pracoval souběžně jako novinář nejen doma v Kolumbii, ale také v řadě zemí v Latinské Americe. To vše ho dělá osobností vyhledávanou i v nadnárodním Rusku, kde se setkáváme s prolínáním celé řady kulturních tradic, což je pro nás důležitý aspekt, protože velká část Márquezovy práce je věnována sovětskému Rusku.

Argumentem svědčícím ve prospěch vybraného výzkumného tématu může také být následující fakt: v posledních třech letech Rusko zaznamenalo nárůst prodeje knih Gabriela Garcíi Márqueze, jehož díla jsou lídry v oblasti prodeje zahraničních klasických knih dvacátého století, a po jeho smrti se zdvojnásobil. Ve výběru tématu práce se primárně řídila zásadou relevance, tedy s přihlédnutím ke zvýšenému veřejnému zájmu o osobu a dílo Gabriela Garcíi Márqueze lze předpokládat, že novinářská práce spisovatele také nebude ponechána bez povšimnutí. Na základě výše uvedeného je pokus popularizovat informace o novinářské činnosti Gabriela Garcíi Márqueze oprávněný.

Objektem této studie je publicistická a novinářská činnost Gabriela Garcíi Márqueze, předmětem - díla uveřejněná v kolumbijských periodikách „El Espectador“, „El Universal“, „El Heraldo“, „Cronica“.

Cílem této práce je identifikovat národní specifiku žurnalistické a publicistické činnosti Gabriela Garcíi Márqueze.

Z výše uvedených cílů vyplývají následující úkoly výzkumu:

- popsat charakteristiku latinskoamerické žurnalistiky, ke které se vztahuje oblast novinářské činnosti Gabriela Garcíi Márqueze;
- zmapovat sociální a politické podmínky v Kolumbii, za kterých měl pracovat ve své době Gabriel García Márquez;
- analyzovat žurnalistickou a publicistickou činnost Gabriela Garcíi Márqueze a její vliv na rozvoj umělecké tvorby autora;
- identifikovat jazykové a stylistické rysy žurnalistických a publicistických děl Gabriela Garcíi Márqueze;
- identifikovat tematické zaměření novinářské činnosti Gabriela Garcíi Márqueze;
- na příkladech konkrétních novinářských prací prokázat zvláštní znaky žurnalistiky Gabriela Garcíi Márqueze, včetně poukázání na jeho vztah k totalitnímu režimu.

Toto téma je v současnosti velice málo rozpracované a míra výzkumu je nízká. To nepochybně demonstruje přínos provedeného v práci výzkumu. Počet prací vztahujících se přímo a pouze k novinářské a žurnalistické činnosti Gabriela Garcíi Márqueze je velmi malý, takže v průběhu výzkumu bude hlavní důraz kladen na primární zdroje, jimiž jsou novinářské publikace Márqueze a práce badatelů zkoumajících tohoto autora.

Metodickým rámcem této studie jsou taková díla jako: „Gabriel García Márquez: biografie“ J. Martin, „Děvky a diktátoři Gabriela Garcíi Márqueze. Neoficiální životopis spisovatele“ S. A. Markova, „Gabriel García Márquez: črta tvořivosti“ V. B. Zemskova, „Současní španělští a latinskoameričtí autoři“ O. K. Dukiny, „Latinoamerický umělecký obraz světa“ A. F. Kofmana a jiné zdroje.

Hlavními metodami výzkumu jsou: kulturní a historické, srovnávací a historické a biografické.

Teoretický a praktický význam studie spočívá v tom, že její výsledky mohou být použity odborníky v určité oblasti, v tomto případě novináři a také všemi, kdo chtějí studovat do hloubky činnost Gabriela Garcíi Márqueze.

Struktura této práce obsahuje úvod, dvě kapitoly, závěr, seznam použité literatury a seznam obrázků.

V úvodu je odůvodněn výběr tématu, jeho relevance, účely výzkumu, vědecký přínos teoretického i praktického významu, jsou charakterizované hlavní úkoly a uvedeny vědecké metody použité v práci a je popsán metodický rámec.

V první kapitole, která se skládá ze dvou částí, je zkoumán tvůrčí životopis Gabriela Garcíi Márqueze v rámci jeho novinářských aktivit a obecných charakteristických rysů latinskoamerické žurnalistiky, na kterou se odkazuje jeho žurnalistická a publicistická činnost.

Ve druhé kapitole rozdělené do tří částí je podrobně zkoumaná specifická zejména novinářská činnost Gabriela Garcíi Márqueze, vydavatelství, v nichž pracoval, témata jeho materiálů, styl a jazykové zvláštnosti, publikace témat jeho materiálů, vztah Márqueze k totalitnímu režimu a sovětské realitě, vliv Stalinova obrazu, jak je popsán v eseji „SSSR: 22,4 miliónů kilometrů čtverečních bez jediné reklamy Coca-Coly“, vytvoření obrazu diktátora v pozdějších uměleckých dílech.

Na závěr jsou uvedeny hlavní poznatky získané studiem a je ukázána jejich přímá souvislost s původně stanovenými cíli.

Seznam použité literatury zachycuje všechny tištěné a elektronické zdroje, které byly použity v této studii.

Seznam obrázků obsahuje fotografie vztahující se k období žurnalistické činnosti Gabriela Garcíi Márqueze.

1 OSOBNOST A NOVINÁŘSKÁ ČINNOST GABRIELE GARCÍI MÁRQUEZA

1.1 Tvůrčí životopis spisovatele v rámci žurnalistiky

Gabriel García Márquez se narodil 6. března 1927 v Kolumbii, v malém provinčním městečku Aracataca, které se nachází v blízkosti řeky Magdalena na pobřeží Atlantického oceánu.

Gabriel García Márquez (Gabo) byl nejstarší z jedenácti dětí obyčejného telegrafisty Eligio Garcíi a Luisy Santiago Marquez Iguarán. Příběh lásky rodičů Márqueze byl mimořádně vášnivý a romantický, byl jako z filmu - láska na první pohled, absolutní odmítnutí milence rodiči Louisy, hněv otce, který vystřelil v noci z okna, když pod oknem jeho dcery začaly znít zvuky serenády. Příběh měl ale šťastný konec, rodiče změnili svůj hněv na milost a požehnali manželství Louisy Santiago Márquez Iguarán s Eligio Garciou.

Co se týče data narození José Gabriela Garcíi Márqueze, existují dvě verze. První z nich je, že se narodil s otevřenýma očima v provinčním městečku Aracataca 6. března roku 1928. Podle další verze se nemohl narodit v roce 1928, protože ve farní knize kostela San José (Aracataca) bylo 8. září 1928 zaznamenáno narození jeho mladšího bratra Luisa Enriqua. S největší pravděpodobností se budoucí spisovatel narodil 6. března roku 1927. Na této verzi po celý život tvrdošijně trval otec spisovatele¹.

Otec spisovatele byl telegrafistou, ale brzy po narození svého syna se začal zabývat farmaceutickým průmyslem a v roce 1929 se spolu se svou manželkou Luisou Santiago Marquez Iguarán přestěhoval do města Sukre. Chlapec byl vychován svým dědečkem a babičkou z matčiny strany. Právě oni ovlivnili volbu budoucího povolání Márqueze. Babička spisovatele, Trankilina Iguarán Kotes, a dědeček, vysloužilý plukovník Nicolas Ricardo Márquez Mejia Iguarán, člen občanské války let 1899-1903, (byli bratranec a sestřenice) seznámili malého Márqueze s lidovými tradicemi a kolumbijským folklórem, ovlivnili jeho další práci a stali nevyčerpatelným pramenem jeho vzpomínek

¹ MARKOV, Sergey *Děvky a diktátoři Gabriela Garcíi Márqueze. Neoficiální životopis spisovatele.* Moskva: Věč, 2012. S. 88

a poezie. Atmosféra domu plná historie a ponořená do nostalgie, sny o minulosti, to vše mělo velký vliv na budoucí literární tvorbu spisovatele.

Ve věku devíti let, po smrti svého dědečka, se Gabriel přestěhoval ke svým rodičům do Sukre, kde jeho otec vlastnil lékárnu.

Od roku 1936 Márquez studoval v internátní škole ve města Zikapira poblíž Bogoty. Od roku 1940 do 1942 byl ve škole San José v Barranquille. V roce 1947 na naléhání rodičů nastoupil ke studiu právnické fakulty Columbijské národní univerzity v Bogotě, kde se seznámil se svou budoucí manželkou Mercedes Barcha Pardo. Zároveň byl uveřejněn první příběh spisovatele „Třetí pokora“ (La Tercera resignacion), který byl napsán pod vlivem Franze Kafky. V té době ale ještě ani literatura, ani žurnalistika mladého Márqueze tolik nepřitahovaly. Byl to ještě mladý muž, kterého nejvíc zajímala zábava. Příkladem je následující zajímavá epizoda. Na začátku roku 1948, kdy Gabriel již docela úspěšně studoval na univerzitě v Bogotě, do hlavního města přijel jeho mladší bratr Luis Enrique se strýcem Juanitem (Juan de Dios). Luis Enrique přivezl svému bratrovi dárek od rodičů k narozeninám (Gabrielovi bylo jedenadvacet let). Rodiče mu koupili psací stroj a Luis mu ho měl dát k narozeninám 6. března. Ale na letišti se Gabriel, který čekal na bratra se svými přáteli, přiznal, že nemá peníze na to, aby náležitě oslavil návštěvu bratra. Poté Luis Enrique s úsměvem vytáhl dárek. Později vyprávěl: „My jsme hned šli přímo do prodejny v centru Bogoty. Člověk, který tam pracoval, stáhl kryt a vytáhl z psacího stroje list papíru. Vzpomínám si, že se na něj podíval a řekl: ‚Je to asi pro někoho z vás‘. Jeden z našich přátel vzal papír a četl nahlas: ‚Jsme hrdí na to. Gratulujeme. Budoucnost leží u tvých nohou. Gabriel a Luisa. 6. března 1948 roku...‘ Pak se pracovník zastavárny zeptal: ‚Kolik chcete?‘ - A majitel stroje odpověděl: ‚Co možná nejvíc“².

V roce 1948 se Márquez přestěhoval do Cartageny, aby pokračoval ve svém studiu. Jeho rozhodnutí bylo ovlivněno skutečností, že v Bogotě byl v té době zabit vůdce liberální strany, kvůli tomu pak začaly politické nepokoje. Studium práv ale Márqueze nezajímalo, proto v roce 1950 mladý muž přerušil studium na vysoké škole a změnil svůj zájem ve prospěch žurnalistiky.

² MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011. S. 100

Od roku 1959 do roku 1952 Gabriel vedl sloupec v barrankilských novinách „El Heraldo“. Během tohoto období se stal aktivistou neformálního Svazu novinářů a spisovatelů, známého jako „Barrankilská společnost“. Přesně tehdy se mladý reportér rozhodl vyzkoušet své spisovatelské schopnosti. Největší vliv na něj měl William Faulkner, Ernest Hemingway, James Joyce, Franz Kafka a Virginia Woolf. V roce 1951 se objevila novela „Opadlá zeleň“, ve které bylo poprvé uvedeno město Makondo, jehož prototypem byla pro spisovatele milovaná Aracataka.

Od roku 1954 do roku 1955 García Márquez pracuje v bogotských novinách „El Espectador“, pro které píše články. Jako reportér cestoval do většiny evropských zemí, pracoval nějakou dobu v Římě, poté se přestěhoval do Paříže, kde napsal svoji slavnou novelou „Plukovníku nikdo nepíše“. Vytvoření díla bylo zřetelně ovlivněno prací Hemingwaye, což potvrzoval sám Márquez³. V jednom rozhovoru Marqueza zeptali, jaká kniha mu přinesla největší uspokojení, on odpověděl, že je to „Plukovníku nikdo nepíše“: „Jedná se o to, že máme vždy slabost k poslední knize jako k poslednímu dítě. Ve skutečnosti, jsem vždy považoval za svou nejlepší knihu "Plukovníku nikdo nepíše": přesně v ni jsem přišel k tomu, k čemu htěl přijít, že to přesně ztělesňuje můj nápad a vsichni víme, jak je to důležité pro spisovatele. Navíc, po "Sto roků samoty" měl jsem něco jako zášť, některou žárlivost, protože kniha, kterou jsem vždy miloval, byla zatlačena do pozadí lavinou zájmu čtenářů do románu "Sto roků samoty". To je, mimochodem, velmi zvláštní fenomén, který si zaslouží o studium. Domnívám se, že snadnost čtení a svůdnosti v knize "Sto roků samoty" ovlivnily postoj k románu. Ať je to jak je, hlavně, že stejně "Plukovníku nikdo nepíše" je i nadále velmi těžkým, dobře udělaným literárním dílem, a to je přesně to, o co my, spisovatelé, vždy snažímé. No, po zveřejnění "Historie jedné smrti, o které znali předem" v některých rozhovorech jsem řekl, že to je ona - moje nejlepší kniha. Nesmíme zapomenout, že tento román byl psán přes dvacet let po "Plukovníku nikdo nepíše". Něčemu se za tak dlouhou dobu můžete naučit, když dlouho píšeš, konečně se můžete naučit psát. Zdá se mi, že "Historie" nějakým způsobem shrnuje vše, co se nachází v předchozích knihách“⁴.

³ ZEMSKOV, Vladimír. *Gabriel Garsía Márquez: načrt cinnosti*. Moskva: Literatura, 1986. S. 98

⁴ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1988. Gabriel Garsía Márquez povídá o sobě. *Zahraniční literatura*. 3(10), 12-13

Novela "Plukovníku nikdo nepíše" je pozoruhodně stručná, je vidět multidimenzionálnost a kapacitu slova, což určitě bylo výsledkem reportérské zkušenosti spisovatele. Práce byla přepsaná 11krát, protože Garcíi Márquezovi nevyhovoval stupeň psychologické a umělecké důvěryhodnosti příběhu. Práce popisuje příběh z roku 1956 z nejmenovaného města, ale ve vzpomínkách hlavní postavy, plukovníka občanské války, se odráží rodné Makondo, odkud se už dávno odstěhoval. Přesně z obrazu Makonda se do příběhu promítá historický čas, díky němuž je nerozlučně sjednocená realita a fikce. „Plukovníkovi nemá kdo psát“ vypráví příběh o lidské osamělosti, o opozici vůči vládní lhostejnosti, absurditě existence, hladu, bídy. Protagonista ztělesňuje neotřesitelnou víru ve spravedlnost, která dříve, či později zvítězí.

V roce 1957 Márquez cestuje do Caracasu (Venezuela) a začíná pracovat v časopise „Okamžik“. Tato fáze jeho novinářské činnosti se shodovala se svržením diktatury venezuelského diktátora Pereza Himeneza.

V tom samém roce Márquez cestuje do Sovětského svazu jako korespondent Moskevského festivalu mládeže a studentstva. Svoje dojmy z událostí zachytil v cestovním eseji „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“. O rok později se v Barranquille oženil se svou dávnou láskou Mercedes Barcha a v roce 1959 se jim narodil prvorozený syn Rodrigo Garcia, který se později stal scenáristou, filmovým režisérem a vítězem filmového festivalu v Cannah.

Márquez pracoval v různých latinskoamerických periodikách, navštívil většinu zemí Evropy, dlouho žil ve Venezuele. V roce 1959 spisovatel začal pracovat jako korespondent v kubánské zpravodajské agentuře „Prensa Latina“, zastupoval organizaci v Bogotě, Havaně a New Yorku. V roce 1961 se García Márquez rozhodl pro trvalý pobyt v Mexiku, kde dokončil román „Zlá hodina“.⁵ Poprvé vyšel modifikovaný román ve Španělsku, stejné vydání se objeví jen o pět let později v Mexiku. V roce 1962 vydal sbírku povídek „Pohřeb velké Matky“, kde poprvé v rozšířené podobě čerpá obrazy z města Makondo, který již téměř se nachází sto let pod silou velké Matky. Po napsání této sbírky Márquez na nějakou dobu opouští

⁵ MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011. S. 97

literární tvorbu a snaží se uplatnit své schopnosti u filmu. Později spisovatel řekl, že práce v oblasti filmu ho nakonec přesvědčila, že převaha vizualizace a umělectví v příběhu má své výhody ve srovnání s jinými způsoby vytváření textu, ale přesně tehdy Márquez pochopil neomezené možnosti, které jsou neodmyslitelnou součástí románu⁶.

V roce 1965 spisovatel odsuzuje sám sebe k dobrovolnému uvěznění na osmnáct měsíců, jehož cílem je napsat nový román. Jak autor říkal, cítil, že může „začít diktovat písaři první kapitolu slovo za slovem“. Po dlouhém tvůrčím hledání, které trvalo několik let, vychází v roce 1967 v Buenos Aires slavný román „Sto roků samoty“. Úspěch knihy byl úžasný, za tři a půl roku dosáhla prodej téměř půl milionu výtisků. Díky tomu se výraz „magický realismus“ objevil na stránkách nejruznějších literárně-kritických prací. Přesně tak kritici definovali literární styl, inherentní v prozaických pracích Gabriela Garcíi Márqueze a latinskoamerických spisovatelů. V roce 1972 Márquez získal za tento román cenu Rómula Gallegosa⁷.

Zde je nutně uvést krátkou poznámku, co je míněno magickým realismem, protože pak v práci se bude mnohokrát používat. Z tohoto důvodu je třeba zkoumat původ pojmu a jeho rozvoj v literatuře.

Pojem „magický realismus“ ve vztahu k literatuře byl poprvé navržen francouzským kritikem Edmondem Zhalu v roce 1931. Zde je to, co on napsal: "Role magického realismu je v tom, aby najít v realitě to, co je v ni divné, lyrické, a dokonce i fantastické - té prvky, díky kterým všední život stává přístupný poetickým, surrealistickým a dokonce i symbolickým přeměňováním". Později stejný termín byl používán Venezuelcem Arturo Uslar-Petrem pro popsání díl některých latinskoamerických spisovatelů. Kubánský spisovatel Alejo Carpentier (kamarád Uslara Petria) používal termín "lo real maravilloso» (hrubý překlad - "úžasná realita"), v předmluvě k svému románu "Království zemné" (rok 1949). Carpentierovou hlavní myšlenkou bylo popsat jakýsi zvýšenou skutečnost, ve které se mohou objevit podivné vypadající prvky

⁶ SUARES, Luis, 1978. Besedy s Gabrielem Márquezem. *Sjempre!* Mexiko: 25. S. 33

⁷ PROPP, Viktor. *Folklór a realita*. Moskva: Mir, 1976. S. 88

zázračného. Carpentierová díla měli silný dopad na evropský boom v žánru, který se začal v 60. letech XX století⁸.

Prvky magického realismu:

- Fantastické prvky mohou být vnitřně nerozporuplný, ale se nikdy nevysvětlují.
- Hrdiny akceptují a nezpochybňují logiku magických prvků.
- Početný podrobnosti sensorového vnímání.
- Často se používají znaky a obrazy.
- Emoce a lidská sexualita jako společenské podstaty jsou velmi často podrobně popsány.
- Průběh času se překrucuje, takže se zdá, že je cyklickým nebo chybícím. Jiný postup spočívá v kolapsu času, když současnost opakuje nebo připomíná minulost.
- Vyměňují si příčiny z následky - například postava může trpět před tragickými událostmi.
- Obsahuje prvky folklóru a/nebo legend
- Události jsou prezentovány s alternativních úhlů pohledu, což znamená, že hlas vypravěče přepne z třetí do první osoby, časté jsou přechody mezi úhly pohledu různých postav a vnitřním monologem o obecných vztazích a vzpomínkách.
- Minule kontrastuje s přítomným časem, astrální s fyzickým, postavy se navzájem.
- Otevřený finále výtvaru umožňuje čtenáři ke zjištění toho, co bylo více pravdivé a relevantním strukturu světa - fantastické nebo běžné.

Přesně magický realismus bude spojen s veškerými dalšími výtvary Marqueza.

Tak popisuje magický realismus sám Marquez: „Myslím, že Carpentier "magickým realismusem" ve skutečnosti nazývá zázrak, jakým je realita, konkrétně realita Latinské Ameriky obecně, zejména realita Karibiku. Ona je kouzelná. Stávají se zdě různé věci... samozřejmě, tady je africký vliv, arabský vliv, a tím je možné mnoho vysvětlit, ale v Karibiku, například, můžete potkat lidé, kteří mají dar předvídavosti. Proč chodit daleko pro příklady: moje maminka zažila naprosto neobyčejné věci. To je kouzlo skutečnosti. Myslím, že jediná věc, kterou je nutně dělat spisovateli - stoupencům "magického realismusu", - je prostě věřit v realitu, aniž se snažit vysvětlit, proč jsou přívrženci právě

⁸ KUDRYAVITSKY, Anrey. *Antologie krátkých povídek*. Moskva: Novaya literatura, 2000. S. 112

tohoto realismusu. Nech to vysvětlit kritikům, vědcům, sociologům a někomu tam ještě ...Chci vyprávět jeden příběh. Viděl jsem jednoho člověka, který ví, jak se chovat krávy, kterém zčervivělo v uších. Řekl mi, že léčí je jenom modlitbou, bez zadných dotyků. Staval v určité vzdálenosti od krávy a začínal číst modlitbu, a červi, už mrtvý, spadali z uší, uši pak byli kompletně vyčistěné. Já to vím přesně, jsem si jistý, že nebylo nutné někam jít, i když přijdou k němu domů a řeknou o nemocné krávě, on stejně bude schopen zbavit jí od červů. Kdybych neviděl to sám, tak bych vám to nepovídal. Také jednou, pozdě v noci jsem jel z Barranquilli do Cartageny - obě města se nachází na karibském pobřeží Kolumbie. Jeli jsme velmi hrbolatou silnicí. Auto se pokazilo, jsme ztratili dvě nebo tři hodiny, takže jsem přijel domů k rodičům před svítáním. Jsem žil v té době v Mexiku a nedál jim vědět předem, že jedu, chtěl jsem udělat překvapení. Zaklepal jsem na dveře, otevřela její maminka a řekla: "A tady to máš! Jsem viděla sen, že jseš na cestě a že potřebuješ naši pomoc". Říkám celé slovo od slova, jak to bylo. Pro vědce je problem to vysvětlit . Já ale myslím, že je to "magický realismus"⁹.

V roce 1972 uveřejnil sbírku povídek a novel „Neuvěřitelný a smutný příběh o bezelstné Eréndiře a její kruté babičce". Po dva roky se u Márqueze rodí myšlenka vytvořit v Bogotě levicové noviny „Alternativa". Během celé doby vlády chilského diktátora Pinocheta, již do roku 1981, se autor zabývá výhradně politickou žurnalistikou a dodržuje takzvaný „Slib odříkání od beletrie". V té době Márqueze zajímá problém moci, kterou respektuje s maximální vážností, zkoumá ji i její projevy a na základě získaných poznatků píše román „Podzim patriarchy", který vychází v roce 1975. Tato práce se stává groteskním zobecněním obrazu despotismu a násilí, na které je historie lidstva bohatá. Příběh vypráví o silné osobnosti, která nedodržuje žádná lidská pravidla a povoluje sobě libovůli ve všech ohledech.

V roce 1981 Márquez píše „Kroniku ohlášené smrti“ a již v roce 1982 získává nejvyšší literární ocenění - Nobelovou cenu z literaturu za jeho romány a povídky, v nichž fantazie a realita se prolínají a odráží život a konflikty celého kontinentu". Márquez se stal prvním Kolumbijcem, který obdržel tuto cenu, a hned na oslavné ceremonii pronesl svou známou řeč „Osamělost Latinské Ameriky“: „... Latinská Amerika nechce a neměla by být důstojníkem bez svobody volby a není nic

⁹ SINYANSKAYA, Larisa, 1980. Mnoho jsem Vám řekl poprvé. *Latinská Amerika*. 1(3). S. 11

nedosažitelného v tom, že její touha po nezávislosti a originalita stane západní aspirace. Zdá se však, že pokrok v oblasti plavby, který tak snížil vzdálenost mezi naší Severní a Jižní Amerikou a Evropou, naopak zvýšil vzdálenost mezi oběma kulturami. Proč je naše identita plně uznávána pro naši literaturu, ale popírají se tyto násilné předsudky, pokud jde o naši snahu dosáhnout změny v sociální sféře? Proč si myslí, že sociální spravedlnost, kterou se snaží dosáhnout ve svých zemích pokročilí Evropané, nemůže být cílem Hispánců, ale prováděná jinými prostředky a za jiných okolností? Ne, nevyhnutelná bolest a násilí v naší historii - to je výsledek století nespravedlnosti a nekonečného smutku, nikoli tajné dohody, vzniklé tři tisíce mil od našeho domova. To je, moji přátelé, rozsah naší samoty. Ale na to všechno - útlaky, rabování a opuštěnost - se naší odpovědí stal život. Ne povodně, ani mor, ani hlad a pohromy, dokonce ani věčné války v průběhu staletí a staletí nebyly schopny zničit tvrdohlavou nadřazenost života nad smrtí!¹⁰

V květnu 2000 byla v novinách „La República“ zveřejněna báseň „Panenka“ (La Marioneta), jejíž autorství bylo připisováno Márquezovi. Tato práce je dokladem o nevléčitelné nemoci spisovatele. Báseň byla přetištěna v novinách, ale brzy bylo jasné, že jeho autorem není Márquez, ale břichomluvec Johnny Welch z Mexika, pod jehož tvorbou se z neznámých důvodů objevil podpis Márqueze. Chyba byla uznána oběma spisovateli. Ale i dnes je na internetu možné najít řádky podepsané kolumbijským romanopiscem.

V roce 2002 byla uveřejněna první kniha ze série biografické trilogie - „Žít, abych mohl vyprávět“¹¹. Kniha také patří k žánru „magického realismu“ a mezi hispánskými čtenáři je považována za bestseller.

V roce 2004 kupuje filmová společnost „Stone Village Pictures“ od Gabriela Garcíi Márqueze filmová práva na román „Láska za časů cholery.“ Film byl natočený v roce 2006 v Kartageně na karibském pobřeží. V říjnu 2004 napsal autor svoje poslední dílo „Na paměť mým smutným courám“. V předvečer oficiálního představení románu knižní „piráti“ ukradli spisovatelův rukopis a rozšířili knihu přes internet. Spisovatel ale nebyl

¹⁰ KOBO, Hariton, 1997. Kolik stojí slovo Garcíi Marqueza v boje s násilím. *Literární noviny*. Moskva: 45(16). S. 3.

¹¹ MÁRQUEZ Gabriel Garcíi. *Žít, abych mohl vyprávět*. Praha: Odeon, 2003. ISBN: 80-207-1150-3

nečinný - změnil konec příběhu. Vydání o objemu asi milionu výtisků bylo vyprodáno během velmi krátké doby a pirátské padělky patří dnes do vzácné sběratelské edice.

V roce 2006 starosta Aracataky, rodného města Márqueze, Pedro Sanchez navrhl přejmenovat město na fiktivní Makondo - na počest románu „Sto roků samoty“. Při hlasování se 90 % voličů vyslovilo pro tento návrh, ale město nakonec nebylo přejmenováno, protože se hlasování zúčastnila pouze polovina populace. 26. ledna 2006 vystoupil Márquez s ostatními latinskoamerickými představiteli vědy (Freyem Betto, Eduardo Galeano, Pablo Milanésem, Ernesto Sabatem) s požadavkem na nezávislost Portorika

V roce 2009 mexické úřady rozhodly o dozoru nad Gabrielem García Márquezem, který byl vykonáván od roku 1967 do roku 1985, a to během vlády prezidenta Luisa Echeverrii a José Lépeze Portilla. Jak bylo vysvětleno vládou, spisovatel byl podezírán ze vztahu s komunistickými režimy a jejich vůdci.

V roce 2010 Márquez vydává sbírku svých veřejných vystoupení „Nejsem tu proto, abych mluvil řečí“, s nimiž vystupoval od roku 1944 až po rok 2007. Tato práce nebyla dosud zveřejněna.

V roce 2012 byl v Rusku oslavován rok tvůrčí činnosti Márqueze, protože v té době se shodovalo několik kulatých dat - 85 let ode dne jeho narození, 45 let od vydání „Sto roků samoty“, 30. výročí ode dne udělení Nobelovy ceny a 10 let od zveřejnění paměti „Žít, abych mohl vyprávět“.

V roce 1989 u Márqueze odhalili rakovinu plic, která byla výsledkem závislosti na kouření (Gabriel García Márquez začal kouřit zhruba ve věku osmnácti let. Kouřil hodně, během dne někdy vykouřil až tři krabičky cigaret, mohl vykouřit i osmdesát cigaret ze silného tabáku za den. Přestal kouřit až v roce 1968, když mu bylo čtyřicet let. Když žil ve Španělsku, setkal se s psychiatrem Luisem Feduchim. Jednou při večeři mu Feduchi řekl, že přestat kouřit před měsícem a sdělil mu i důvody tohoto rozhodnutí. Po vyslechnutí svého kamaráda Márquez uhasil cigaretu, kterou před tím kouřil, a od té doby nevykouřil ani jedinou cigaretu za celý zbytek život. Je zajímavé, že podrobnosti toho rozhovoru s Feduchim nikdy nikomu pak neřekl. Mimochodem, Feduchi dva týdny po této večeři začal opět kouřit)¹².

¹² MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011. S. 87

Po úspěšné operaci provedené v roce 1992 se zdraví spisovatele trochu zlepšuje. Ale Márquez si stejně stále stěžoval na zdravotní stav. Prohlídka v roce 1999 odhalila u spisovatele další chorobu - lymfom. Márquez přežil dvě složité operace a dlouhou léčebnou kúru v Mexiku a ve Spojených státech. V roce 2012 BBC News uvedl, že Gabriel García Márquez je nevléčitelně nemocný. Bratr spisovatele Chaim Garcia Márquez řekl v rozhovoru: „Má problémy s pamětí. Někdy pláču, protože si uvědomuju, že ho ztratím.“ Přitom dodával, že spisovatel je v uspokojivé fyzické kondici a zachovává si svůj vlastní smysl pro humor a nadšení, ale už není schopen psát.

V roce 2014 Ministerstvo zdravotnictví Mexika vyhlásilo, že Gabriel García Márquez byl hospitalizován v jedné z mexických nemocnic, protože potřebuje antibiotickou léčbu. Důvodem byla infekce močového traktu a infekce plic. Později bylo oznámeno, že stav Márqueze je stabilní, takže byl pacient 8. dubna propuštěn. Jeden z ošetřujících lékařů spisovatele, Hakelin Pineda, uvedl, že vzhledem ke svému věku se Márquez ještě ne zcela zotavil, a tak bude pokračovat v léčbě doma.

V dubnu téhož roku prezident Kolumbie a dobrý kamarád Márqueze uvedl, že informace o nevléčitelné nemoci rakovinou spisovatele je falešná: „To, co zveřejnily mexické noviny - zpráva o tom, že má Márquez rakovinu - není pravda. Dovolte mi, abych zopakoval ještě jednou to, o co již požádala rodina spisovatele - ať nerušíme jeho soukromí“¹³.

Den předtím Márquezova rodina sdělila novinářům, že i přes možnost komplikací je vzhledem k věku spisovatele jeho stav stabilní. Média ho mnohokrát opakovaně pohřbila. Čas od času se v různých sdělovacích prostředcích objevovaly zprávy o Márquezově smrti. On sám se to naučil brát s humorem a ironií a byl zcela v pohodě, když ho někdo požádal ho, aby okomentoval svoji smrt. Spisovatel obecně docela snadno dokazoval nepravdivost všech příběhů, které o něm vytvářela média. V květnu roku 2003 se v mnoha světových médiích objevila zpráva, že nositel Nobelovy ceny kolumbijský spisovatel Gabriel García Márquez žádá legalizaci drog v Latinské Americe. Tiskové agentury celého světa citovaly jeho slova, která pronesl na sjezdu

¹³ *Gabriel García Márquez: webové stránky, citace, audio* [online]. 2016 [cit. 02.02.2017]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/lisbeta/post397258349/>

intelektuálů a vědy v kolumbijském městě Antioquia: „... není možné si představit vymýcení násilí v Kolumbii bez eliminace drogové mafie, ale také vymýcení drogové mafie není možné bez legalizace prodeje a nákupu drog, který je tím vyšší, čím přísnější jsou zákazy“¹⁴. Na druhý den García Márquez sám popřel tyto zprávy a prohlásil, že „nikdy neřekl, že drogy by měly být legalizované“. Podle spisovatele byla jeho slova nesprávně vyložena. Nicméně Gabriel García byl po celý život známý svými provokativními citáty, například říkal, že „AIDS jen přidává lásce rizik. Láska byla vždy velmi nebezpečná. To je samo o sobě - smrtelná nemoc“¹⁵.

Gabriel García Márquez ale nezemřel z lásky. Zemřel 17. dubna 2014 v Mexiku ve věku 87 let a příčinou jeho smrti bylo selhání ledvin, což nakonec vedlo k respiračnímu onemocnění. Až do jeho posledního dechu od postele pacienta neodcházeli jeho manželka Mercedes Barcha a dva synové, Rodrigo a Gonzalo.

V souvislosti s úmrtím spisovatele kolumbijské úřady vyhlásily tři dny smutku v celé zemi. Zemřel největší spisovatel a novinář, který celý život pracoval pro slávu latinskoamerické žurnalistiky a literatury.

1.2 Rysy žurnalistiky Latinské Ameriky v období od 40. let dvacátého století do konce století

V této části práce si bude prohlédnuto vlastností latinskoamerické žurnalistiky celkově a vzhledem k práci Gabriela Garcíi Márqueze. Pozornost však nebude věnována celé žurnalistice, ale pouze určitému období. Za účelem dosažení tohoto cíle je nutné prozkoumat periodický tisk v Latinské Americe v období od 40. let dvacátého století až do konce minulého století. To je způsobeno tím, že důraz v práci je kladen na publicistickou a novinářskou činnost Gabriela Garcíi Márqueze a zvolený časový interval je obdobím aktivní tvůrčí činnosti tohoto spisovatele a novináře.

Žurnalistika v Latinské Americe byla ve sledovaném období rozvinutější než žurnalistiky jiných rozvojových zemí v Africe a Asii. Latinoamerická periodika se dělila na městský a oblastní tisk, druhý z nich je byl obtížné ekonomické situaci. Periodický

¹⁴ KOBO, Hariton, 1997. Vyhnání Gabriele Garsíi Márqueza. *Nový čas*. 10(18). S. 8.

¹⁵ MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Žít, abych mohl vyprávět*. Praha: Odeon, 2003. ISBN: 80-207-1150-3. S. 203

tisk byl vydávaný hlavně v evropských jazycích - portugalském nebo španělském, i když obyvatelstvo mnoha zemí v Jižní a Střední Americe umělo pouze indiánské jazyky (Aymara, Quechua, Guarani). Vzhledem k vysokému procentu ngramotnosti obyvatel zaostávala Latinská Amerika za Spojenými státy a evropskými státy v zásobování občanů dostatečným množstvím tisku¹⁶.

Charakteristickým rysem latinskoamerické žurnalistiky je její demokratická orientace, která má dlouhou tradici a datuje se do období bojů národů v tomto regionu za jejich osvobození. Největší nárůst tento boj zažil ve dvacátém století, kdy se latinskoamerické země staly dějištěm zápasu mezi demokratickými silami na jedné straně a německým fašismem a posléze americkým imperialismem na straně druhé. V letech 1930 a 1940 latinskoameričtí novináři bojovali proti pronikání nacistické ideologie na kontinent a proti lokální reakci a vojenským převratům, které se připravovaly v mnoha zemích.

Vytvoření první mezikontinentální asociace novinářů sahá až do druhé světové války. V roce 1942 byla v Mexiku založena Meziamerická společnost tisku (MST). Zahrnovala zástupce a vlastníky nejen největších buržoazních novin v Latinské Americe, ale také demokratické publikace jako například „Diário populární“ (Kolumbie), v jehož čele byl Gilberto Viejra, a několik dalších publikací. Na prvním výročním zasedání byla pod vlivem demokratického křídla společnosti přijata doporučení zaměřená proti německému a italskému fašismu, omezující šíření informací pocházejících z Berlína, Říma a Tokia. Odsuzována byla také média v Latinské Americe za spolupráci s fašismem.

Na druhém kongresu MST, který se konal v Havaně v roce 1943, bylo všem novinám a časopisům doporučeno, aby posílily kampaň na obranu všech utlačovaných národů, a také bylo zdůrazněno, že kongres „se obrací se sympatiemi a podporuje úsilí portorikánského obyvatelstva a pokrokových osobností Spojených států o dosažení plné

¹⁶ SBRUJEV, Vladimír, 1989. Z historie demokratického hnutí novinářů Latinské Ameriky. *Aktuální problémy žurnalistiky Azie, Afriky a Latinské Ameriky*. 17(60). S. 122.

nezávislosti a svobody Portorika“¹⁷. Navíc na sjezdu v Havaně zazněl protest novinářů proti ekonomické a ideologické expanzi Spojených států v Latinské Americe.

V roce 1974 byla v městě Caracas vytvořena Federaci latinsko-amerických novinářů (FLAN), která sdružovala novináře z Venezuely, Kuby, Mexika, Chile a Peru. Účastníci odsoudili pronásledování pokrokových novinářů v Chile, Uruguayi, Nikaragui a dalších zemích. V dokladech z jednání bylo uvedeno, že hlavní noviny v Latinské Americe jsou v rukou oligarchie, která potlačuje svobodu tisku ve všech zemích regionu. Novináři vyzvali všechny mediální profesionály kontinentu, aby chránili zájmy národů zemí Latinské Ameriky, aby posílili boj o dosažení svobody tisku, pro přístup k informačním zdrojům v těch zemích, kde to dosud nebylo umožněno.

První kongres latinoamerických novinářů se konal v Mexiku v červnu 1976. Zúčastnilo se ho více než dvě stě delegátů z 23 zemí. Byli pozváni novináři z Vietnamu, Španělska, Spojených států, také se připojili latinskoameričtí novináři a autoři Gabriel García Márquez, Nicolas Guillen a Julio Cortázar¹⁸.

Od prvních dnů vzniku vyjadřoval FLAN zvláštní znepokojení nad situací periodik a novinářů v několika zemích latinoamerického kontinentu, a to především v těch zemích, kde dominovaly vojenské diktatury: Chile, Argentina, Paraguay, Uruguay. Podle FLAN dosáhl v roce 1977 v Latinské Americe počet novinářů v exilu počtu 375 lidí, zatímco 103 novinářů bylo ve vězení. Na kontinentu existovalo průměrně asi 200 soukromých novin a časopisů. Jen v první polovině roku 1977 šest novinářů bylo zabito v Argentině, několik desítek novinářů bylo ve vězení, 60 v exilu a 13 významných periodik bylo zcela uzavřeno.

Když se v Chile v roce 1973 uskutečnil vojenský převrat a k moci v zemi přišel generál Pinochet, García Márquez řekl tisku, že od nynějška by nepsal umělecká díla do té doby, dokud nebude chilská junta svržena a generál Pinochet nezemře¹⁹. Až do roku 1981 se spisovatel zabýval jen novinářskou činností. Ale potom porušil svůj slib a

¹⁷ SOLONIN, Jury. *Zahraniční žurnalistika a moderní ideologický boj*. Lukjanovsk: LGU, 1986. S. 67

¹⁸ DŽAJAVEERA, Nina. *Nová média a kultura rozvojových zemí*. Moskva: Nauka, 1985. S. 58

¹⁹ LABARKA, Godard. *Invaze do Čili*. Moskva: Progres, 1972. S. 300-301

publikoval román „Kronika ohlášené smrti“. Své rozhodnutí vysvětlil tak, že již nemůže „zachovávat mlčení tváří v tvář nespravedlnosti a útlaku“²⁰.

V roce 1980 ideologická expanze USA v Latinské Americe, která si stanovila za cíl „kulturní zotročení“ (i když to zní hodně eufemisticky) národů kontinentu, pokračovala dál. Literatura, kino, divadlo, hudba, výtvarné umění - všechny tyto aspekty života byly pod kontrolou Američanů. USA se snažilo navázat na pojem „kulturní konvergence“, jehož význam lze vysvětlit jako pokus o vytvoření globální kultury založené na amerických kulturních hodnotách. Pozoruhodným příkladem takové aktivity je snaha o americké dominance v oblasti hudební kultury v Latinské Americe.

Gabriel García Márquez po mnoho let kritizoval americký imperialismus a byl horlivým stoupencem kubánské revoluce. Z tohoto důvodu mu byl od roku 1961 uzavřen vstup do Spojených států. Zákaz byl zrušen až po třiceti letech, kdy Spojené státy přijaly nové právní předpisy týkajících se komunistů a přistěhovalců²¹. Po odstranění zákazu García Márquez přijel na zahájení filmového festivalu v New Yorku. Ve Spojených státech byly jeho romány vždy byly velmi populární. Prezident Bill Clinton říkal, že „Sto roků samoty“ je jednou z jeho nejoblíbenějších knih. Během této cesty Garcia Márquez navštívil presidenta Clintona v Bílém domě, kde byl přátelsky přijat. Ale to všechno přijde později. Na počátku své kariéry ale Gabriel García vystupoval jako neskrývaný protivník USA. Zde je jeho citát z těchto let: „Spojené státy investují do Latinské Ameriky hodně peněz, ale nepodařilo se jim to, co my jsme udělali bez jediného centu. Měníme jejich jazyk, jejich hudbu, jídlo, jejich lásku a způsob myšlení. Máme vliv na Spojené státy přesně takový, jaký by ony chtěly mít na nás“²².

²⁰ LEVITAN, Elena, 1997. S neodolatelnou silou táhlo mě k mým kořenům. *Slovo*. Harkov: 22 (237), 15-16

²¹ KOBO, Hariton, 1997. Vyhnání Gabriele Garsii Márqueza. *Nový čas*. 10(18). S. 18

²² ANNINSKY, Lev, 1987. *Fenomén Garcii Márqueze: pokoušení a zkušenosti*. Latinská Amerika. 8(3). S. 19

Obr. 1: Gabriel García Márquez s Billem Clintonem. Cartagena, 2007 rok.

Protože v Latinské Americe byla velká část populace ngramotná, vrstva intelektuálů tam byla docela malá. Kromě toho návštěvy kulturních institucí (divadla, kina) nebyly pro většinu lidí dostupné, kvůli tomu se hudba stala pohodlným způsobem působení na obecnou populaci. Vzhledem ke specifčnosti psychologických skladových Latinoameričan, jejich tradice, není těžké pochopit roli hudby jako prostředku k ovlivnění emocionální složky velmi široké části latinoamerické společnosti. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že objektem vlivu pomocí hudby byli většinou mladí lidé. Latinoameričané ve věku 24 let představují více než polovinu obyvatel regionu, proto hudba začala být mocným nástrojem aktivní ideologické expanze²³.

Chilský komunistický tisk od roku 1960 dělal hodně pro podporu propagandy proti kulturnímu imperialismu USA. Významný příspěvek v této oblasti přinesly časopisy „Prinsipios“, „El Siglo“ a „Ramona“. Největší přínos v roce 1960 a 1970

²³ KOFMAN, Alexej. *Latinoamerický obraz světa*. Moskva: Progres, 1997. S. 78

v případě odhalení expanze v oblasti kultury v Latinské Americe znamenaly časopisy, které byly vydávané nakladatelstvím na Kubě, a to v první řadě „Casa de las Americas“, „Oklaje“ a „Revolucion a kultura“. Dva poslední byly časopisy s docela extremistickými postoji, ale jejich příspěvek znamenal nade vše pochybnost přínos k řešení problému „kulturního imperialismu“. K tomu postačí zmínit článek Leonarda Acosta „Kulturní kolonialismus v hudbě“ („Revolucion a kultura", únor - březen 1975 roku), „Hudba spotřeby" (duben 1975 oku), „Popularita a... pop" (červen 1977 roku) a mnohé další publikace, které se snažily přesvědčit, že populární časopisy nezůstávají stranou akutních problémů současnosti²⁴. Totéž lze říci o časopisu „Okla“. Polemické, útočné články, odhalení zločinů páchaných imperialismem v kulturní sféře byly ve shodě s povahou tohoto problému a čtenářům, kterým byly v první řadě určeny, bylo určeno varování. Jiný charakter měly články, které se objevovaly v rubrice „Kultura“ komunistických časopisů Argentiny a Uruguaye. Příliš vysoká teoretická úroveň materiálů byla snadněji dostupná odborníkům-historikům, ale ne nepřipraveným čtenářům. Spousta myšlenek a závěrů z těchto publikací nebyly kvůli nepopulární formě prezentace dostupné pro širokou vrstvu latinoamerické populace.

To všechno dává možnost pohopit činnost periodik v některých zemích Latinské Ameriky. Bohatý vývoj měl periodický tisk v Argentině, kde bylo publikováno asi 700 časopisů různého politického zaměření a 250 denního tisku. Vedoucí místa, pokud jde o oběh, obsazovaly celostátní deníky „La Nacion“ (1870) a „Clarín“ (1945). Navzdory tomu, že v zemi bylo až šest tiskových agentur, bylo stále populární používat informace od světových agentur AP, Reuters, UPI, ITAR-TASS²⁵.

V Mexiku bylo vydáváno dvě stě časopisů a pět set novin politické orientace. Zde je nezbytné zmínit noviny „Así es“ (1982), „Uno may uno" (1977), časopisy „Sempre“ (1953) a „Proseso" (1976). Lídrem v oblasti prodeje byly sportovní noviny „Eto“ (1941). Také existovala řada vydání s originálními tituly: „Neznámé Mexiko“, „Protože“, „Rozhodnutí“, „Úder v cíl“, „Nejlepší z časopisů“, „Vždy“, „To“, „Nestranná“, „Borec“, „Spojení“.

²⁴ ANDREEV Vladimír. *Vláda osamělosti a osamělost vlády*. St. Peterburg: Lítéra, 2000. S. 22

²⁵ SBRUJEV, Vladimír, 1989. Z historie demokratického hnutí novinářů Latinské Ameriky. *Aktuální problémy žurnalistiky Azie, Afriky a Latinské Ameriky*. 17(60). S. 120.

90 % všeho brazilského tisku bylo soustředěno v rukou šesti sdružení. Vedoucí noviny „Estado de Sao Paulo“ (1875), „Globo“ (1925), „Folyadi Sao Paulo“ (1921), „Jornal do Brasil“ (1891) byly pravoorientovanými tiskovinami a odrážely zájmy velkých průmyslníků. V roce 1979 byla v Brazílii vytvořena Vládní informační agentura Brazílie.

Lze tedy konstatovat, že hlavním rysem latinskoamerické žurnalistiky v období od 40. let dvacátého století až do konce minulého století bylo odraz boje kontinentu proti americkému imperialismu. Tisk byl v této situaci hlavní zbraní v boji za osvobození od severoamerického vlivu. Právě v novinách a časopisech tohoto období se objevovaly a dlouho byly populární materiály odkrývající podstatu vnitrostátních a sociálních problémů, myšlenky na dosažení svobody tisku a ochrany zájmů latinskoamerických národů.

2 SPECIFIKA PUBLICISTIKY GABRIELA GARCÍI MÁRQUEZE

2.1 Novinářská činnost Gabriela Garcíi Márqueze: národní specifika

Žurnalistika kolumbijského spisovatele Gabriela Garcíi Márqueze, čtenářům lépe známého svými uměleckými díly, nespravedlivě zůstává v pozadí, a to navzdory velkému přínosu autora pro latinskoamerická periodika.

Gabriel Marquez dával velkou pozornost žurnalistice a vztahoval se k ní s velkým uznáním. Kromě toho, jak autor sám vstupoval, žurnalistika mu pomáhala vytvořit jeho nejslavnější literární díla: „Každý spisovatel musí mít vždy svoje vrtochy. Ale podle mého názoru, to vše je jen záminka, aby nepsát. Jinými slovy, člověk staví před sebou všechny druhy překážek, aby nesesat si psát. Treba, pro mě měl by být bílý papír poštovního formátu... Musí být elektrický psací stroj s černou stuhou. Opravy by mělo být provedeno pouze černou barvou. Je to sada malých vtípků, které, samozřejmě, patří do kategorie překážek postavených na sebe. Jeden den řeknete: "Nemohu psát, protože se skončil požadovaný papír, nemůžou psát, protože jsou jen modrý inkoust". Pořád probíhá konstantní vnitřní boj, se objevují nové a nové rozměry. Já k nim se chovám opatrně, protože jsou konec konců také součástí našeho života, i když s nimi bojovuju po celou dobu. Existuje však něco, co donucuje na ně zapomenout - žurnalistika. Žurnalistika vyžaduje, abyste přiběhli, sednouli u psacího stroje a psáli, protože do určené hodiny všechno by mělo být připraveno, psát v hotelu, kdekoli, při jakékoliv teplotě, za jakýchkoliv podmínek. Mým hlavním problémem bylo tom, že se vytvářela velká časová mezera mezi jednou a druhou mými knihami. Stalo se, že poté, co dokončil jednu knihu, jsem nemohl přijmout další. A ruka se úplně ochlazovala, ale naopak hromadili nové výstřelky, které "pomáhaly" znovu a znovu odkládat danou činnost. Jsou věci, za které se mohl vzít dva roky dříve, ale měl dva roky vlevo na vynález důvodu zpoždění. Pak jsem si vzpomněl na způsob, ke kterému se nyní pořád uchyluju - týdenní, každý pátek, sloupec pro Bogotské noviny "El Espectador". Kolona musí vždy objevit každý pátek - to je pro mě skutečná muka, nikdo mě nepožadoval, abych dělal takové úsilí nad sebou. Ale to mě nutí psát ... Žurnalistika pomáhá spisovatel nejen proto, že podporuje živou jiskru v práci, ona zajišťuje stálý

kontakt se slovem, a co je nejdůležitější - stálý kontakt s životem. V den, kdy se spisovatel ztratí kontakt s realitou, přestane být takovým. Když se zabýváš žurnalistikou, tento kontakt zachováš, ale v případě s literaturou naopak, ona dál a dál nás vede od života. Sláva obecně vůbec trhá poslední závity, a pokud si upustíš tuto chvíli, octneš pod nepropustným uzávěrem a navždy ztratíš schopnost porozumět tomu, co se děje kolem tebe. V takových případech, žurnalistika - nejlepší způsob, který tě nutí opustit věže a dívat se na svět, ve kterém žiješ. To je důvod, proč jsem velkým příznivcem žurnalistiky. I když je možné, že takové řešení platí jen pro mě. Svého času jsem odešel od žurnalistiky - když ona odebírala nejlepší hodinky u literárního díla, rozptylující mne z hlavních literárních témat. Ale jakmile se v literatuře začalo všechno být hladce, jsem se vrátil do žurnalistiky a zapojil se do toho, co se nazývá "ideální žurnalismus": píšu, když se chce psát, vybírám si podle svého uvážení předmět a formy. Pokud se něco netiskne, na tom mně nezáleží. A kromě toho - tiskují vždyt...“²⁶.

Gabriel García Márquez začal svou žurnalistickou činnost, když mu bylo jedenadvacet let. Mladíka si všimli díky jeho příběhu „Třetí pokora“, který byl zveřejněn v „El Espectador“. Poté mu bylo v roce 1948 nabídnuto místo v novinách „El Universal“. Marquez byl požádán, aby vedl jeden z novinových sloupků.

Na začátku své činnosti považoval Márquez žurnalistiku za podřadnou formu spisovatelského umění. „El Universal“ ale byly nové liberální noviny, ukázka kvalitní žurnalistiky tohoto období, které vlastně i určí další kariéru začínajícího novináře.

Toto období novinářské kreativity Márqueze se vyznačuje vysokou mírou umění a převahou radikální nálady, která ovlivnila jeho první článek o zákazu vycházení a výjimečném stavu²⁷. Práce je chytře stylizovaná do podoby obecného přemýšlení o městě. V článku Márquez nepřímou, ale jasně dává najevo svůj levicový pohled na věc. První novinářská práce byla kritizována vedoucím redakce, Manuelem Clementem Sabalem, který provedl v textu hodně editací, a to zejména kvůli tehdy vládnoucí přísné cenzuře. Všechny poznámky podepsané Márquezem byly zveřejněny v „El Universal“ s názvem „Nový odstavec« („Punto y Aparte“).

²⁶ LEVITAN, Elena, 1997. S neodolatelnou silou táhlo mě k mým kořenům. *Slovo*. Harkov: 22 (237). S. 15

²⁷ PAPOROV, Jury. *Gabriel Garsía Márquez: cesta do slávy*. St. Peterburg: Azbuka-klassika, 2003. S. 15

Druhý článek autora je spíš kulturní povahy. Marquez mluví o harmonice - nástroji, nezaslouženě zůstávajícím ve stínu sobě podobných, bez něhož není možno hrát valenato (druh lidové hudby, který vznikl na karibském pobřeží, a je proto zpravidla provozován hudebníky bez jména). Harmonika je symbolem kolumbijského národa a jeho kultury. Když Márquez chválí tento nástroj, hází výzvu vládnoucím třídám a uvádí, že harmonika je ztělesnění proletariátu. Proto můžeme rozlišit dvě hlavní témata rané Márquezovy žurnalistiky: kritika úřadů a prozpěvování národní identity kolumbijských lidí²⁸.

Obr. 2: Gabriel García Márquez na festivalu folkové hudby valenato. Aracataca, 1966 rok.

Postupně umělecký styl použitý v Márquezových člancích ustupuje do pozadí a novinář vytváří originální a zajímavé články, které má v oblibě hlavní editor. Podle jeho kolegů, Márquez přicházel do práce s plnou odpovědností a vykonával ji dobře.

²⁸ GRUZDĚVÁ, Natalie, 1988. Fenomen Garsía Márquez: paradox čtení. *Zahraniční literatura*. 3(10). S. 41.

V období od roku 1948 do roku 1950 bylo v „El Universal“ vydáno 43 článků podepsaných Márquezem a také mnoho materiálů bez jeho vlastního podpisu. Byly to hlavně komentáři, umělecké a publicistické náčrtky a zábavné články bez politické předpojatosti, blízké žánrům denních a týdenních kronik, které existovaly v Latinské Americe v roce 1950. V povinnostech novináře bylo číst zprávy přicházející z dálnopisu, vybírat zajímavé novinky, navrhopvat témata pro literární eseje a komentáře.

Ve svém novinářském stylu Márquez imitoval americké noviny, které se odlišovaly hlavně vytrvalostí a úsilím mít vždy pravdu. Tento přístup byl charakteristický pro činnost Gabriela Márqueze, který se výrazně lišil od svých latinskoamerických kolegů, kteří se zaměřovali na francouzský tisk. Mladý novinář se musel ještě hodně učit, ale jeho práce byly od samého začátku originální a nepředvídatelné.

Ve svém článku o cartagenském afrokolumbijském spisovateli vyjádřil Márquez myšlenku o „místní kontinentální literatuře, která by představovala naši rasu“ a že „u pobřeží Atlantiku by měla být vlastní tvář“²⁹.

V polovině července 1948 Márquez spolu s šéfredaktorem Sabalem provedli kampaň pod heslem „Co se stalo v El Carmen de Bolivar?“. Jako důvod posloužila událost, v průběhu které byli v El Carmen de Bolivar, rodišti dědečka Márqueze, zabity policií rodiny liberálů. Tento incident nemohl Márqueze a Sabala nezaujmout. Úřady často posílaly do novin armádu, aby zastrašila liberálně smýšlející personál, který se nehodlal vzdát.

Je nutné říct, že celkově se vztahy Gabriele Márqueze s vládou ne vždy vyvíjely hladce. Nikdy totiž nemohl stát stranou od politiky. Hlavním tématem v raném období jeho činnosti se stala občanská válka, která se nějakým způsobem pak objevovala v jeho největších a nejslavnějších pracích, jako je například „Sto roků samoty“, „Plukovníkovi nemá kdo psát“ a „Zlá hodina“³⁰.

Tragický incident, který se stal v Kolumbii, a to poprava tisíců stávkujících dělníků, kteří pracovali na "United Fruit Komapani" se odráží v dokumentální novelě Marqueza

²⁹ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1988. Gabriel Garsía Márquez povídá o sobě. *Zahraniční literatura*. 3(10). S. 12.

³⁰ PAPOROV, Jury. *Gabriel Garsía Márquez: cesta do slávy*. St. Peterburg: Azbuka-klassika, 2003. S. 15

"Kronika jednoho únosu", která je založená na skutečných událostech, které se konaly v Bogotě v roce 1994, kdy vůdcem drogové mafie Pablo Escobarem bylo uneseno devět veřejných činitelů Kolumbie. Pak se dva lidé byli zabiti a Gabriel Garcia Marquez osobně setkal s přeživšími obětí únosu. Je třeba vyjasnit, že tato kniha spojuje pod jedním jménem několik set reportáží. „Celou tu dobu nebyl jsem spokojen a byl pronásledován nostalgií o reportáži. Asi proto, že jsem začal svou kariéru jako reportér, pak se stal profesionálním novinářem, a mimochodem, byl jedním ze zakladatelů Latinskéamerické agentury "Prensa Latina". Teď jsem si hořce uvědomit, že se objevila tendence k vymizení reportáže - "hvězda" žánru žurnalistiky, jak já ho nazývám - ze stránek časopisů po celém světě. Samozřejmě, mluvím o reportáži v jeho klasické podobě: pro něho jsou charakteristické komplexnost akcí a důkladně přesné informace, aby se čtenář cítil přímé svědectví o tom, co se děje. Tato kniha je napsána v tradici klasického reportáží, přestože události popsané v ni můžou se někdy zdát více fantastickými než nejspolehlivější vzlet fantazie v uměleckých dělech - taková je kolumbijská realita. Už dlouho a vytrvale hledal téma pro aktuální reportáž. Jednou jsem se dozvěděl, že v obci Chikinkare šel na prodej otrávený chléb a okamžitě jsem jel tam. Ale když jsem dorazil na místo, našel jsem spoustu hlučných všudypřítomných novinářů, který tam spěchali pozorovat, jak dobře známý Gabo - jak mě se jmenují Latinoameričany - bude psát reportáž. A já byl nucen opustit svůj záměr, ale pokračoval v hledání témat reportáži. Později jsem měl to štěstí se setkat z Marieju Pachónou - příbuznou zavražděného dříve eskobarovtsami prezidentského kandidáta a jednou z devíti lidí, kteří byli uneseni v srpnu 1990. Řekla, že píše vzpomínky o své zkušenosti, a požádal jsem ji, abych mohl publikovat té vzpomínky ve formě reportáže v mé budoucí dokumentární knize. Při práci s knihou, cíl mého výtvaru byl definován přesněji: počet reportáží v něm se výrazně zvýšil. Zjistil jsem, že je nezbytné analyzovat politické a sociální situaci v zemi v té době. To mi vyžadovalo tvrdou, extrémně těžkou práci během třech let. Tato kniha je ve své podstatě - univerzální nesmírné utrpení kolumbijských lidí, zástupců různých vrstev. Protože po vůli drogové mafie moje obyvatelstvo bylo kladeno na pokraji hrozné tragédii, snad katastrofě apokalyptického charakteru. Jsem věnoval tuto knihu pro všechny Kolumbijci, nevinné a vinni ...

Dedikované s nadějí na lepší budoucnost kolumbijských lidí“, - připomíná Márquez o své práci "Kronika jedného únosu"³¹.

Od raného období až do posledního řádku dodržoval autor proaktivní životní postoj. Témata moci a politiky z literárních děl potom přetékala do jeho esejí a novinových článků. V případě kolumbijského spisovatele byla jeho novinářská činnost vždy neoddělitelně spojená s literárním začátkem. Proto když mluvíme o publicistických pracích Márqueze, ať tak či onak se dotkneme i literárního díla Gabriela Garcíi

„Vždy jsem střídal literární a žurnalistickou činnosti a vždy mě zajímal problém rozdílů mezi nimi. Oni existují, jsou zcela zřejmé a přesto, podle mého názoru, jsou opodstatněné, protože oni, tyto rozdíly, neměly by být. Jako žurnalistika, tak i literatura - když mluvím o literatuře, mám na mysli v první řadě romány - jsou napájeny z jediného zdroje. Různé metody zobrazování, ale ve skutečnosti by měly být stejné. Koneckonců, cíl je stejná: přenést, sdílet, přesvědčit. Vzhledem k tomu, že já se věnoval vždy obou, literatuře a žurnalistice, jsem si přál o sloučení těch dvou profesí. Myslím, že se mi podařilo v "Historie jedné smrti". Řekl bych, že z hlediska žurnalistiky - je to reportáž, ale reportáž "zosobněný", nebo chcete-li, literární reportáž. Ne protože obsahuje vysoké procento skutečnosti, protože je sama o sobě skutečnost v literární adaptaci“, říká Márquez³².

Je také třeba zmínit motiv lásky, který existoval v rané novinářské činnosti spisovatele. V jednom ze svých rozhovorů Márquez vyprávěl o velmi delikátní části své autobiografii. Vycházelo totiž najevo, že spisovatel ztratil své panictví už ve 13 letech a od té doby udržoval blízké přátelství s kněžkami lásky. V době, kdy Márquez právě začínal svou kariéru jako spisovatel, často neměl dost peněz na vlastní bydlení, takže musel žít v nevěstincích. Proto také nevěstky hrají důležitou roli v jeho dílech. „Pokud se do něčeho zapojí žena, vím, že všechno bude v pořádku. Je mi naprosto jasné, že ženy vládnu světem. Jedna věc, kterou vám ženy nikdy neodpouští, to je zrada. Pokud hned nastavíte pro ně pravidla, jaké by oni nebyly, ženy mají tendenci je přijmout. Ale netrpí změnu pravidel v průběhu hry. V takových případech jsou nemilosrdné“, říká

³¹ MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Zpráva o jednom únosu*. Praha: Odeon, 2007. ISBN: 978-80-207-1247-9. S. 45

³² SUARES, Luis, 1978. Besedy s Gabrielem Márquezem. *Sjempre!* Mexiko: 25. S. 34

spisovatel³³. Alegorie prostitutek je možné také potkat v žurnalistických dílech spisovatele. Řada Márquezových scénářů „Těžká láska“ zahrnuje následující příběhy, které byly později natočeny různými režiséry, a to „Dopisy z Paříže“, „Zázrak v Římě“, „Já jsem ten, koho hledáte“, „Šťastná neděle“ a další. Nicméně o Márquezově nadšení kinem budeme diskutovat později, zde zmíníme jen jeden zajímavý fakt, který nelze nezpomenout, protože je také spojen s tématem lásky. Film „Léto slečny Forbsové“ je založen na Márquezově příběhu a odehrává se v Mexiku, na rozdíl od původní autorovy Itálie. Film trvá 89 minut, ale kvůli jeho četným explicitním sexuální scénám je krácen na 86 nebo dokonce až na 82 minut. Obecně Márquez ve svých dílech často potvrzuje světoznámý aforismus, že láska kvete v každém věku. V románu „O láskách a jiných běsech“ je před námi obraz něžné lásky mezi 12letou Marií Angelou a 36letým duchovním Cayetanem. Spisovatel vždy miloval krásu ženského těla. V červnu 1999 roku se Gabriel García Márquez se setkával s populární kolumbijskou zpěvačkou Shakirou. Ve svém časopisu „Cambio“ publikoval článek, ve kterém zahrnul 22letou pop-divu komplimenty, a tím přispěl k jejímu triumfu. „Hudba Shakiry má značku něčeho zvláštního, není podobná ničemu. Nikdo se jí nevyrovná ani zpěvem, ani v tanci, nikdo nemá takovou nevinnou smyslnost, která se zdá být jejím vlastním vynálezem. V srpnu 2002 Shakira vzpomínala na toto setkání: „Nikdy v životě mě nenapadlo, že budu mít rozhovor se samým Garcíou Márquezem. On je nejen skvělý spisovatel a žurnalista, ale také neobyčejně galantní muž. Byla jsem nesmírně potěšená s ním mluvit. Zpočátku jsem se cítila trochu trapně, ale kouzlo Gabriela mi pomohlo rychle se přizpůsobit“³⁴. Ve videoklipu Shakiry k hitu „Whenever, Wherever“, který byl natočen v roce 2004, si můžeme prohlédnout fotky z jedné z těchto schůzek s Márquezem. Na počátku roku 2005 pořádala Shakira zdarma koncert na univerzitě v Bogotě, kterou vlastnil její kamarád Gabriel Márquez. Ve filmové adaptaci románu „Láska za časů cholery“ jí byla nabídnuta hlavní role, ale odmítla tuto nabídku kvůli tomu, že by v některých scénách měla být úplně nahá. Pro tento film však Shakira napsala tři písně a sama je zpívala.

³³ MARKOV, Sergey *Děvky a diktátoři Gabriela Garcíi Márqueze. Neoficiální životopis spisovatele.* Moskva: Věč, 2012. S. 93

³⁴ *Márquez-Lib.* [online]. Moskva: ©2016 [cit. 15.01.2016]. Dostupné z: <http://www.marquez-lib.ru/index.html>

Ale to všechno až mnohem později. Zatím v červenci 1948 byly publikované dva provokativní články mladého Márqueze. První popisuje anatomii krásného ženského těla a také uvádí argumenty o smrti, před níž je dokonce i krása bezmocná. Ve druhém článku spisovatel hovoří o nesmrtelnosti lásky, která v tomto případě obvykle vzplane a okamžitě se hasí.

Do roku 1949 patří články do období pobytu Márqueze ve městě Sucre a byly vytvořeny pod vlivem různých lidových pohádek. Na základě jednoho z těchto děl vznikla legenda o Španělce Márqueze de la Serpe, která měla magickou moc, nikdy nebyla vdaná a žila po více než dvě stě let. Tato legenda byla spisovateli vyprávěná jeho kamarádem Andělem Kasihom Palencia a spolu s jinými povídkami, které shromáždil sám Márquez, tvořila základ celé řady brilantních článků odrážejících styl zralé činnosti Garcíi Márqueze.

Po návratu ze Sucre byli Márquez a jeho kamarád právník a spisovatel Ramiro de la Espriella na počátku července 1949 pozváni do poroty konkurzu „Miss Cartagena“ (v té době byly v Latinské Americe soutěže krásy velmi populární). Přátelé měli 5. července udělit ocenění (korunky a žezla) dvěma vítěžkám soutěže. Je třeba poznamenat, že názory kamarádů na ženskou krásu byly velmi odlišné, zatímco Márquez měl rád velké blondýnky, Ramiro preferoval miniaturní brunetky. Předem byly napsané proslovy, ale před představením oni, po návrhu Gabito, vyměnili listy s texty. Když kamarádi výrazně četli navzájem napsané texty, publikum se válelo smíchy³⁵. Později bude tato epizoda jeho života zahrnutá Márquezem do románu „Sto roků samoty“: José Arcadio Druhý a Aureliano Druhý si také navzájem vyměňují texty projevů.

Ale tento zážitek posloužil nejen pro zábavu. Později byl v novinách „El Universal“ publikován článek mladého autora, věnovaný této studentské soutěži krásy. Svoji práci Márquez podepsal pseudonymem Septimus (hrdina románu „Paní Dalloway“ Virginie Woolfové). Tento Marquézův článek se liší sebevědomým a arogantním tónem. Tady citát z článku: „My, studenti, jsme objevili vzorec ideálního stavu: mír a harmonie mezi různými společenskými třídami; spravedlivá odměna za práci; distribuce nadhodnoty stejným právním předpisům; rozpuštění členů Evropského

³⁵ PAPOROV, Jury. *Gabriel Garsía Márquez: cesta do slávy*. St. Peterburg: Azbuka-klassika, 2003. S. 15

parlamentu, kteří sedí za mzdu; všeobecné a kolektivní odmítnutí účasti ve volbách“³⁶. Lze tady jasně vysledovat zřejmý sarkasmus ve vztahu k vládě.

Alfonso Fuenmayor, kamarád Márqueze, mu v roce 1950 nabídl, aby pracoval v barrankilských novinách „El Heraldo“. Márquez o této nabídce dlouho nepřemýšlel, protože z Barranquilli byl mnohem pohodlnější přístup k jejich kulturnímu dědictví, které bude hrát klíčovou roli v novém období novinářské činnosti spisovatele.

Obr. 3: Gabriel García Márquez (vlevo) mezi pracovníky novin "El Heraldo" v redakci vydání. Barranquilla, 1950 rok.

Tato událost znamenala novou fázi v novinářské činnosti kolumbijského novináře. Márquez pokračoval v publikování pod pseudonymem Septimus, který si nechal ještě od doby práce v cartagenských novinách „El Universal“, a svůj každodenní sloupek nazval „Žirafa“ („La Jirafa“) na počest své milované Mercedes, která měla dlouhý štíhlý krk. Od samého počátku jeho měly jeho články zvláštní kouzlo, ačkoli byly často zbaveny akutní ideologie kvůli stále více převažující cenzuře. Navzdory tomu se Marquezovi dařilo vždy, když to bylo možné, bránit svoje politické názory. 16. března

³⁶ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1949. Problemy romanu. *El Universal*. Venezuela: 17(47). S. 13.

1949 novináři sešel pryč s ruk článěk, ve kterém autor hovoří o tom, jakou šanci má holič prezidenta, který drží v rukou holicí strojek. 29. července na světlo přichází jeho práce o návštěvě Ilji Ehrenburga - jednoho z největších propagátorů Sovětského svazu - v Londýně. Gabriel píše o něm jako o starém dobrém příteli, kterého zná mnoho let³⁷.

Odsuzuje v té době vládnoucí režim Laureana Gomeze, který se snažil zavést diktaturu podobnou španělské (je třeba poznamenat, že Kolumbie byla první zemí v Latinské Americe, která obnovila své vztahy se Španělskem).

Kromě politických otázek zaujímaly v Márquezově žurnalistice důležité místo myšlenky o nalezení novinářských témat. To vše s humorem popisuje ve svém článku „Putování žirafy“, věnovanému jeho každodenní práci, „Žirafy - zvířete, které moc citlivě reaguje na každé redakční kýchnutí. Od samého narození nového slova tohoto denního sloupečku zde... a až do šesti hodin ráno příštího dne si žirafa - nešťastný bezbranný chudák - na každém rohu může zlomit krk. Za prvé, musíme mít na paměti, že každý den psát čtrnáct centimetrů blbosti - nic k smíchu, bez ohledu na to, jak byl, nebo nebyl hloupý sám autor. A samozřejmě nesmíme zapomenout na existenci dvou cenzorů. První z nich - to je on, tady vedle mě, jak sedí červený pod ventilátorem - zajišťuje, aby žirafa, Bože chraň, nezměnila barvu z jediné přípustné - přirozeně - na nějakou jinou. No, o druhém cenzoru je lepší neříkat nic, jinak žirafě, nedej bože, zkrátí krk... na absolutní minimum...“³⁸. V mnoha z těchto článků je cítit nejen radost ze života, ale také radost z kreativity. To bylo v těch prvních měsících roku 1950, kdy Márquez začal mít radost ze své práce.

Je třeba se také zmínit otázku tématu literatury, kterou autor vyvolává ve svém článku „Problemy románu“³⁹. Márquez mluví pohrdavě o většině kolumbijských literárních děl: „V Kolumbii ještě nebyl napsán žádný román, který by měl jasně viditelně prospěšné účinky Joyce, Faulknera nebo Virginie Woolfové. Říkám „prospěšné“, protože si nemyslím, že bychom se my, Kolumbijci, v této fázi mohli vyhnout jakémukoli vlivu. Je neunikla Virginia Woolfová, ona to přiznává v prologu k

³⁷ ANNINSKY, Lev, 1987. *Fenomén Garcii Márqueze: pokušení a zkušenosti*. Latinská Amerika. 8(3), S. 18

³⁸ Márquez-Lib. [online]. Moskva: ©2016 [cit. 15.01.2016]. Dostupné z: <http://www.marquez-lib.ru/index.html>

³⁹ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1949. Problemy romanu. *El Universal*. Venezuela: 17(47), S. 13

„Orlandovi“. Faulkner sám nepopírá, že byl ovlivněn Joycem. Je něco společného - zejména v odehrávání prozatímních plánů - mezi Huxlei a znovu Virginií Woolfovou. Franz Kafka a Proust jsou rozpoznatelní v celé literatuře moderního světa. Pokud my, Kolumbijci, chystáme se zvolit správnou cestu, musíme se pohybovat ve stejném směru. Ale hořká pravda je, že se to ještě nestalo, a neexistuje žádný náznak, že k němu vůbec dojde“.

V rozhovoru v časopisě "Latinská Amerika" spisovatel říkal: „Jednou, když jsem nevěděl, jak dál psát - práce sotva dýchála - náhodou jsem narazil na knihu "Myslivost v Africe" s předmluvou Hemingwaye. Byl jsem strašně zajímán, jakou předmluvu napsal do knize Hemingway, jsem si ji koupil, četl předmluvu, nebylo to velmi zajímavé, ale protože jsem zvedl knihu, jsem začal číst více a o lovu, o zvycích slonů. Takže, když jsem studovat slony, jsem si uvědomil, v čem byla moje chyba a jyk musím pokračovat v psaní. Jinými slovy, jsem nečekaně našel klíč k charakteru a chování hlavního hrdiny... Plně ovlivňování je velmi obtížné vysledovat. Kritici někdy nalézají vliv těchto knih, které autor v životě ani nečetl. Ale bylo by nespravedlivé říci, že kritiky jsou vždycky úplně nespravedlivý, protože se může stát, že spisovatel bude mít vliv na autora, kterou nečetl jiným spisovatelem. Ale je spisovatel, který bezpochyby měl velký vliv na mě - Franz Kafka. Ve škole jsem měl velkou touhu psát, ale chtěl jsem jít dále, za hranici stanoveného těmi spisovateli, kterých jsem četl. V univerzitě do mých ruk náhodou spadla Kafkova sbírka povídek "Metamorfózy". Začal jsem číst a okamžitě si pomyslel: "Tady! Pokud je to dobré pro literaturu, takže - ano. Takže je nutné psát". Nemyslel jsem si, že to je možné tak dělat, myslel jsem, to je zakázáno, ale v tomto případě mám něco, co říct lidem. Druhý den jsem začal psát. Díky vlivu Kafky já mám sérii krátkých příběhů, které byly nyní publikovány. Byli to moje první příběhy. Kdysi je přečetl a zjistil, že jsou moc intelektuální, je to spekulativní příběhy, které ve skutečnosti nemají nic společného nejen se mým životem obecně, ale i s tím, který jsem měl v té době. A pak jsem se vrátil do vesnice, kde se narodil a narazit na reálný život a jsem uvědomil si, že všechny literární nástroje, které jsem vlastnil v té chvíli, mimo jiné také prostřednictvím Kafky, nejsou vhodné, aby psát to, co chci psát... Pak jsem jel na jih Spojených států, abych se setkal s místy, kde psal Faulkner, a zjistil, že jsou velmi podobné obce Aracataca, kde jsem se narodil. A jsou vypadají podobné z jednoduchého důvodu. Aracataca byla postavena "United Fruit Company". A "United Fruit" přinesl

celou spotřebitelskou kultury - architekturu, včetně pokryté zinkem střechy, a vozy, a palmy, a pastviny - což je na jihu Spojených států. Ale jsem to všechno viděl po tom, jak již vyřešil problém z výrazovými prostředky, nad kterými se bít, Faulkner mě naučil, protože on mluvil o světě, ve kterém bylo tolik všeho obecného s tím, o kterém jsem chtěl říct já. Takže by to bylo nespravedlivé neuznat vliv na mě Faulkner. Dalším velmi zvláštní vliv. Nepochybuji o tom, že to bylo, ačkoli žádný z kritiků ten vliv na mě nenalez, ale to bylo - to je dopad Virginie Woolfové. Ve Virginii Woolfové podivné, nápadně akutní pocit světa a všeho, co v něm je, a co je nejdůležitější - ostrý vjem času, je to přesně to, co mi opravdu pomohlo psát. Váš možná překvapuje, že nevzpoměl nikoho, kdo psal ve španělštině mezi třemi autory jmenovaných mnou. Nicméně, především tam byl jeden, nejvíce významný dopad v některých ohledech - vliv španělské poezie zlatého věku. Jinými slovy, španělský jazyk, který jsem se naučil - a byl jsem, dalo by se říci, poetický vzdělán - a ve kterém jsem později psal, pochází ze španělské poezie zlatého věku a navíc, z poezie romancero. V té době, kdy jsem cítil, že jsem chtěl napsat, ale nevěděl, jak a co, jsem četl poezii, to bylo moje jídlo. Znáš španělskou poezii, hodně k srdci. To vše je velmi užitečné pro mě v práci. Jistý vliv měly také lidové písně z Atlantického pobřeží Kolumbie a Karibské ostrovy. Tyto písničky mají svůj vlastní způsob vyprávění - ne popsát a podávat emocionálně, protože popisy nezapadají do jejich hudby. Samozřejmě, že ke všechny důvody, které jsem tady prohlašuji, jsem přišel později, a pak jsem prostě cítil, že písně odrážejí svět, který jsem také chtěl vyjádřit. A přiznávám se, že mě ovlivnila primitivní karibská hudba. Dále v románu "Podzim patriarchy" to se projevilo vědomě. Dovedu si představit, kolik potíže bylo u překladatelů "Podzimu patriarchy". Kniha je plná poezie karibských národů: tam je kubánské písně, mexické a jedná puerto-ričanská. Abych řekl pravdu, toto je děláno záměrně, to je - druh literární hry, která přináší uspokojení autora. Ale písně jsou rozsypané v celé knize. Kromě toho ona zcelá naplněná poezií Rubena Darío... Literární postava - není jen určitá osoba, a "koláž" z mnoha. A pokud někdo vzal potíže reprodukovat přesně vzhled, pak budeme mít monstrum, s očima jednoho, nosem druhého, povahou třetího, čtvrtého vlasy, byla by to hrozná nestvůra. O svých postavách, alespoň ty, které si vzpomínám, já vím, kdo byl zaujatý pro ně jako základ. Nicméně, v každém z nich jsou ještě mnoho povahových rys od mnoho a mnoho dalších. Ale především, základem pro všechny je vždy sám autor. Zda muž či žena,

dobrý nebo špatný, autor - alespoň já - je základem, a proto zásadní vliv pochází od samotného autora. A tak se hromadí všechno ostatní. Srdce je přítomné ve všech postavách, ve špatných - všechno špatně, co je v každém z nás, v dobrých - to vše dobré, co je v nás. To je důvod, proč je tak těžké a tak špatné se přidržívat manichaeismusu v literatuře, protože v životě můžete být ráno jednou osobou, v večere - zcela odlišnou. Myslím, že jediná oblast, kde nelze odchýlit, - to je politika. V ostatních ohledech si každý může dělat, co se mu líbí, se vším jsem plný porozumění“⁴⁰.

Nicméně kromě myšlenek o literatuře se jednou Gabriel Márquez snažil psát pohádky pro děti, ačkoli mnoho lidí o tom neví. Odradili ho od této práce jeho synové, kteří si přečetli jeden příběh a vrátili ho se slovy: „Opravdu si myslíš, že děti jsou tak hloupé?“⁴¹. Po těchto špatných zkušenostech se spisovatel již nikdy nevrátil k dětské literatuře a zaměřil všechnu svou pozornost a dovednost na krásnou literaturu pro dospělé čtenáře a na novinářskou práci.

V 50. letech se Márquez setkal s Manuelem Zapata Olivellou - afroamerickým spisovatelem, s nímž poprvé navštívil starou provincii Padilla, a sice vesnici La Paz a Valledupar. Je to tady, v La Paz a Valledupar, kde Márquez poprvé viděl umělce valenata a merengue, setkal se se slavným afrokolumbijským harmonikářem Antonio Abelitem Viley, který jako první nahrál hudbu valenato.

Po cestě s matkou do rodné Aracataky v únoru 1950 se Marquezův zájem o kolumbijskou kulturu ještě zvětšuje. Autor zveřejnil ve svém sloupku „Žirafa“ článek s názvem „Abelito Villa, Escalona a K“^o, ve kterém říká, že ho tato cesta inspirovala k novým příběhům a oslavuje život potulných trubadúrů. Obzvláště oceňuje práci Rafaela Escalona, mladého autora hudby valenato. Márquez doufal, že seznámení se s pracemi mladého hudebníka mu pomůže dostat se blíže ke kultuře oblastí na pobřeží Atlantiku. Za tímto účelem se v březnu 1950 osobně setkal s Escalonou.

Krátce poté Gabriel Garcia Marquez začíná svou činnost v nezávislém týdeníku „Cronica“, který vycházel v příloze k novinám „El Herald“^o. V nové redakci byl Márquez všeměl také vlastně jeho vedoucím. Právě tady vydal svůj jediný detektivní

⁴⁰ SINYANSKAYA, Larisa, 1980. Mnoho jsem Vám řekl poprvé. *Latinská Amerika*. 1(3), S. 12

⁴¹ MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011. S. 88

příběh založený na skutečných událostech a napsaný pod vlivem Hemingwaye, - „Žena, která přicházela přesně v šest“.

Márquez, jenž obdivoval díla amerických modernistů 20. a 30. let, napsal článek „Zase Nobelova cena“, ve kterém vyjádřil názor, že „Maestro Faulkner nikdy nezíská ocenění, protože je příliš dobrý spisovatel“⁴². Ale v listopadu 1950 roku Faulkner se zpětným účinkem získal cenu za rok 1949. V odpověď na to novinář řekl, že „bylo dávno nutné odměnit Faulknera, protože on - největší spisovatel naší doby a jeden z největších spisovatelů všech dob se nyní bude muset smířit s nepříjemným privilegiem být v módě“⁴³.

Všechno, co novinář napsal v tomto období, i když ve spěchu, bylo prochnuté duchem kreativity a inovací. Z biografického hlediska je z tohoto období nejzajímavější článek z 16. prosince 1950 „La Amiga,, (přítelkyně, milenka). Za jeho suchým tónem Márquez stěží dokázal skrýt radost a vzrušení ze setkání s milovanou Mercedes Bartschou, která se přestěhovala s rodinou do Barranquille.

V roce 1951 byl spisovatel nucen vrátit se do Cartageny kvůli rodinným obtížím a pokračovat ve své práci v „El Universal“. Noviny ho přijaly s otevřenou náručí a jeho měsíční plat byl vyšší než ten, který dostával v Barranquille.

Na začátku prosince 1951 roku se García Márquez objevil v redakci „El Heraldo“ v Barranquille. Do konce roku 1952 si zde vydělával na živobytí psaním článků pro svou „Žirafu“, i když jeho články už nikdy nebyly tak mimořádně originální a ostré jako v prvním roce, kdy v novinách začal pracovat. Septimus ale brzy „zemřel“ a García Márquez přestal psát pro „Žirafu“.

V roce 1952 Márquezovi nabídli práci v novém týdeníku „El Nacional“, který se snažil konkurovat „El Heraldo“ a zaujmout vedoucí postavení na severovýchodním pobřeží. Jak přiznával sám Márquez, toto období bylo pro něj jedním z nejnešťastnějších v jeho životě⁴⁴. Autor vzpomínal, jak se potil ve znění po celý den, ale vydání vždy vycházela trochu opožděně a celkový počet výtisků byl malý. Procentní

⁴² MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1950. Zase Nobelová cena. *El Universal*. Venezuela: 26(3). S. 19

⁴³ MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Žít, abych mohl vyprávět*. Praha: Odeon, 2003. ISBN: 80-207-1150-3. S. 79

⁴⁴ ZEMSKOV, Vladimír. *Gabriel Garsía Márquez: načrt cinnosti*. Moskva: Literatura, 1986. S. 98

sbírky výtisků nebyly zachované, proto je obtížné posoudit Márquezovy práce v „El Nacional“. Známo je pouze to, že Márquez připravoval večerní vydání k prodeji v Barranquille. Možná, že důvodem neúspěchu týdeníku bylo to, že starší pracovníci sabotovali proces publikace inovačních novin. Ale také musíme vzít v úvahu skutečnost, že šéfredaktor Sepede neměl dostatek zkušeností a odborných znalostí pro vedení tohoto složitého procesu.

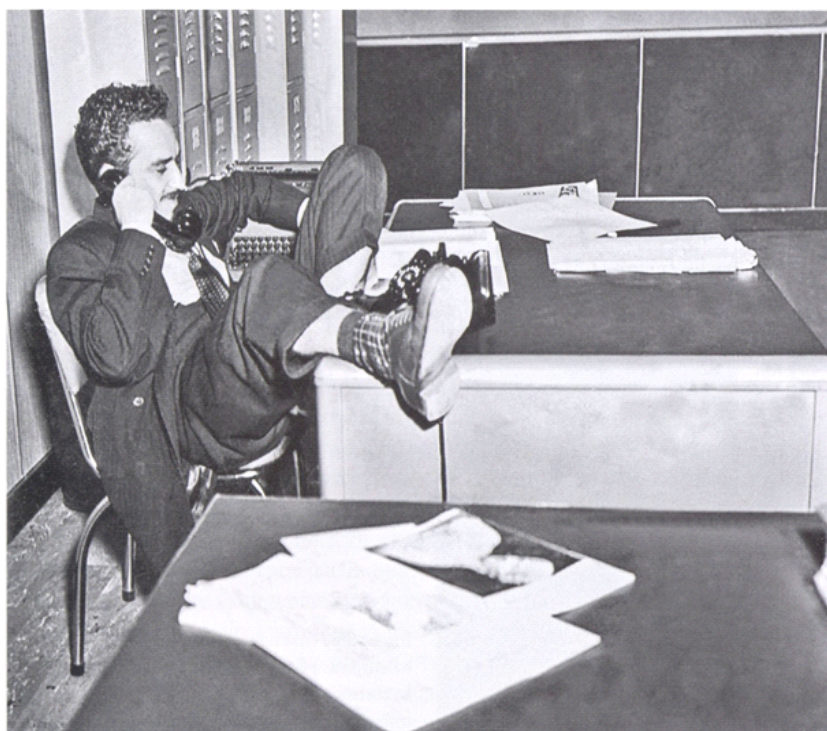
Další fáze novinářské činnosti Márqueze je spojená s prací v obnovených novinách „El Espectador“, které vedl José Salgar. „Když jsem pracoval pro noviny, jsem si velmi dobře uvědomoval každé slovo, které jsem napsal, kdežto teď jsem. Když jsem pracoval pro "El Espectador" v Bogotě, používal jsem k tomu nejméně tři příběhy týden, dva nebo tři ediční poznámky každý den, a také plus k tomu jsem ještě psal filmové recenze. Pak v noci, poté, co všichni odešli domů, tak jsem zůstával pro psaní románů. Líbilo se mi, hluk strojů Linotype, který zněl jako déšť. Pokud by on se zastavoval a byl ponecháván v tichu, nebyl bych schopen pracovat. Nyní, výstup je poměrně malý. Na dobrý pracovní den, pracovat od devíti hodin ráno do dvou nebo tří odpoledne, nejvíce, co můžu psát jsou krátké odstavce čtyři nebo pět okruhů, který já většinou roztrhávám na další den“, - vzpomínal Garsía Márquez⁴⁵. V roce 1954 Gabriel napsal dva články o monarchii a osamělosti, o mýtech a realitě. První z nich pod názvem „Cleopatra“ vyjadřuje naději spisovatele, že nová socha egyptské královny nemá zdiskreditovat romantickou představu, která o ní existuje v myslích a srdcích lidí během dvou tisíc let. Druhý článek „Samotná královna“ věnoval nedávno ovdovělé královně-matce Velké Británie⁴⁶. Možná, že je to z Márquezových prací té doby jediný živoucí příklad důkladného propracování daných témat - zejména přihlížet v jediné spojení temat moci, slávy a osamění - co pak najde zosobnění v svém nejvyšším projevu, o třicet let později, v románu „Podzim patriarchy“: „Královna-matka a nyní babička je poprvé skutečně v životě sama. Doprovází ji pouze její osamělost, prochází nekonečnými chodbami Buckinghamského paláce, s nostalgií vzpomíná na šťastné období, kdy ani nesnila a ani

⁴⁵ Stone, Peter. Gabriel García Márquez, The Art of Fiction No. 69. *The Paris Review*. [online] 1981, 82 (6) [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: <https://www.theparisreview.org/interviews/3196/gabriel-garcia-marquez-the-art-of-fiction-no-69-gabriel-garcia-marquez>

⁴⁶ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1954. Samotná kralovna. *El Espectador*. 8(6). S. 5

nechtěla snít o tom, že se stane královnou, kdy žila se svým manželem a dvěma dcerami v domě, v němž panovalo teplo dobrých lidských vztahů... netušila, že tajemný běh osudu změní její děti a děti jejich dětí v krále a královny a ji samotnou v královnu. Všemi opuštěná, neutěšitelná žena v domácnosti, jejíž dům se rozplynul v obrovském bludišti Buckinghamského paláce, v jeho nekonečných chodbách a území dvorku, který se rozšiřuje až do samé Afriky“⁴⁷.

Obr. 4: Gabriel García Márquez - zaměstnanec novin „El Espectador“. Bogota, 1954
rok

Příchod Márqueze do redakce zcela změnil styl novin, které do té doby byly beztvaré, a tak další spisovatelé začali napodobovat a kopírovat jeho umělecký styl.

Stojí za zmínku, že během této doby se kouzlo žurnalistiky pro Márqueze přesunuje na druhou kolej. Důvodem byla zejména skutečnost, že Bogota na rozdíl od Cartageny nebyla pobřežním městem, které by stimulovalo jeho představivost.

Koncem února se novinář zkouší přetvořit do role filmového kritika a publikuje své názory. Do jisté míry je Márquez průkopníkem v této oblasti, protože

⁴⁷ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1954. Samotná kralovna. *El Espectador*. 8(6). S. 5

v kolumbijských novinách té doby nebyly žádné sloupky věnované filmovému umění, uváděna byla pouze stručná oznámení s popisem syžetu a jmény hlavních aktérů. Styl kinorecenze Márqueza výrazně odlišoval, že oni myly vytvořené nefilmovými technikami, ale literárními. Snažil se popularizovat mezi lidmi umění francouzských režisérů a realistických děl Italů, která měl obzvláště rád. Snažil se vštípit Kolumbijcům zájem o film, lásku k estetickému umění a nahradit falešné vědomí, které nutí lidi, aby dávali přednost propagované produkci Hollywoodu. Vzhledem k tomu, že filmoví nadšenci Bogoty nebyli schopni posoudit filmy z odborného hlediska, García Márquez se rozhodl analyzovat kino z pohledu lidí a zároveň se snažil přesvědčit je preferencemi progresivním směrem. Recenze psal „nově narozený filmový kritik“ z pohledu zdravého rozumu, co do jisté míry vylučovalo estetickou skladovou⁴⁸.

Jak již bylo zmíněno, kritik jasně vyjadřoval nepřátelský postoj ke komerčním a prázdným hodnotám hollywoodského filmového průmyslu (Orson Welles a Charlie Chaplin byli podle jeho názoru výjimkou) a uvádí jako příklad evropskou kinematografie, označuje její morální hodnoty za ideální, o které musí usilovat kolumbijská kinematografie. Také ho velmi zajímají technické aspekty filmové tvorby: scénář, dialogy, režie, práce kameramana, zvuk, hudba, editace, to všechno bude nadále hrát roli v „konstrukci“ jeho literárních děl. Autora zajímala koncepce uměle vystavěného filmu - tím byl posedlý po celou dobu své literární kariéry. Skutečnost má mít přednost, myslel si Márquez, ale nemůžeme zapomenout na vnitřní svět hrdiny a představitost. Márquez neprojevil zájem o rozvíjející se francouzskou teorii „nové vlny“, která získala popularitu v kinematografu Brazílie, Argentiny a Kubu té doby. Ve skutečnosti seznam nejlepších filmů roku, který on sestavil a který byl publikován 31.prosince, jasně ukazuje, že v roce 1954 García Márquez uznával jen jeden způsob vytvoření filmu, a to ve stylu italského neorealismusu.

A přestože Márquez do jisté míry neuznával hollywoodský filmový průmysl, američtí producenti nejednou věnovali svou pozornost jeho pracím. Jeho díla byla natočená různými režiséry. Film „Láska za časů cholery“, natočený podle románu

⁴⁸ GRUZDĚVÁ, Natalie, 1988. Fenomen Garsía Márquez: paradox čtení. *Zahraniční literatura*. 3(10).

Gabriela Garcíi Márqueze, přišel producenty pěkně draho, a to na 45 milionů dolarů. Film Jorge Ali Triana pod názvem „Čas umírat“ byl uveden v roce 1985 a téměř okamžitě byl zapsán do seznamu nejvýznamnějších a nejúspěšnějších kolumbijských filmů. Scénáristou filmu se stal sám Gabriel García Márquez. Ve filmu z roku 1991 „Plukovníkovi nemá kdo psát“, který byl natočený Arturem Ripsteinem podle jeho dalšího románu, hrála slavná hollywoodská herečka hispánského původu Salma Hayek. Ve filmu Francesca Rosiho „Kronika ohlášené smrti“ (filmová adaptace románu spisovatele) hráli v hlavních rolích velmi populární Ornella Mutti a Anthony Delon (syn francouzského herce Alaina Delona). Film „Na paměť mým smutným courám“, také natočený podle románu Gabriela Márqueza, neměl šance dostat se na obrazovky kvůli organizacím protestujícím proti prostituci. Nicméně pod vedením režiséra Henninga Carlse se v říjnu 2011 premiéra tohoto filmu uskutečnila. Jednu z hlavních rolí hraje Geraldine Chaplin, dcera slavného Charlieho Chaplina. Je v tom ironie osudu, že přesně dcera člověka, kterého si Márquez tolik vážil, hrála tuto roli⁴⁹.

Ale nejpřesnějším vyjel najevo umělec z Norska Herman Skretting, který představil své expozice, věnovanou románu Marqueza "Láska za časů cholery". Expozice představovala obrazy různých velikostí, na kterých byli ztvárněny motýly - malý, velký, v nejširší paletě barev. Této výstava co nejlépe zobrazovala podstatu umění Gabriele Garcíi Márqueza. On sám jako motýl miloval cestování do různých zemí za hledáním nových předmětů jeho esejů, ačkoliv spisovatel neměl moc rád létání a upřímně měl strach z letadel. „Snažím se vyhnout nepříjemným překvapením. Dávám přednost schodům před eskalátory. Cokoli – ale ne letadla“ - přiznával spisovatel⁵⁰. Nicméně od samého mládí ho provázela základní myšlenka na to, jak bude pracovat jako reportér, což určitě není možné bez letů, ale to mu nevadilo, navzdory tomu se opravdu dlouho živil touto myšlenkou. Taková příležitost se však nenaskytl, protože „El Universal“ a „El Heraldo“, ve kterých působil, uveřejňovaly informace z

⁴⁹ *Gabriel García Márquez: webové stránky, citace, audio* [online]. Praha: 31. srpna 2016 [cit. 02.02.2017]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/libeta/post397258349/>

⁵⁰ Stone, Peter. Gabriel García Márquez, The Art of Fiction No. 69. *The Paris Review*. [online] 1981, 82 (6) [cit. 28.01.2017]. Dostupné z: <https://www.theparisreview.org/interviews/3196/gabriel-garcia-marquez-the-art-of-fiction-no-69-gabriel-garcia-marquez>

mezinárodních zpravodajských kanálů. Navíc tyto noviny nemohly tisknout nic vážného, protože byly pod přísnou cenzurou.

Majitelé „El Espectador“ měli ohledně tohoto tématu jiné názory. Právě u nich byl k dispozici velmi užitečný mladý a talentovaný spisovatel, který se nevzdá příležitosti psát tak, aby to čtenáře zaujalo.

První reportáží mladého novináře byl materiál o sesuvu půdy v Antioquii, který zabil mnoho lidí. Jedna z verzí původu tragédie byla nedbalost úřadů, pod jejichž vedením byly stavěny chatrné budovy z nepraktických a levných materiálů. Úkolem reportéra bylo zjistit pravdu, ať to stojí cokoli. A jako výsledek dlouhých a bolestivých vyšetřování se detektiv Márquez konečně dobral k pravdě a potvrdil verzi incidentu. Také zjistil, že příčinou velkého počtu obětí bylo to, že obyvatelé blízkých oblastí se snažili zachránit poškozené vlastními silami bez pomoci oficiálních služeb, což způsobilo opakovaný sesuv půdy. Márquez mluvil s pamětníky, oběťmi tragédie, policií, místními politiky a kněžími. Styl vyprávění je naplněn dramatem, tragédií, hlavní témat reportáže se týká ironie osudu, lidí odsouzených k záhubě.

Tahle reportáž odkazuje na jednu z nejlepších Márquezových novinářských prací, v níž působí jako skvělý vypravěč. Ale je pozoruhodné, že autor obviňoval úřady z tragédie, ale současně se snažil udržet objektivitu a nehodlal zatajit to, jak se záchranáři jednající s těmi nejlepšími úmysly nevědomky stali jednou z příčin zvýšeného sesuvu půdy.

Jeho další série inovativních reportáží byla věnována jedné zapomenuté oblasti Kolumbie – departamentu Choko, který se nachází na pobřeží Tichého oceánu. Vláda se rozhodla eliminovat nerozvinuté a zalesněné oblasti a rozšiřovat své území mezi ostatními odděleními. To vyvolalo násilné protesty Kolumbijců. Márquezovi samozřejmě nemohla tato akce ujít, okamžitě odjel do Choko napsat reportáž. Je ironií, že demonstrace v době příjezdu novináře skončily, Márquez ale našel zcela originální způsob řešení této situace: seznámil se s Kolumbijcem, kterého pověřil organizací nových protestů. Úspěchu bylo dosaženo. Do Choko začali přijíždět další reportéři s tím výsledkem, že problém získal hodně publicity v tisku, takže vláda plán územní reorganizace regionu nakonec zrušila.

Ve většině svých literárních a novinářských prací Gabriel García Márquez, ať tak, či onak, vždy měl na paměti svou rodnou zemi, vždy si pamatoval svou etnickou

příslušnost. Svůj kolumbijský původ Márquez naplno vyzdvihuje ve dvou románech: „Sto roků samoty“ a „Podzim patriarchy“. Právě ty jsou plné nejrůznějších čistě „místních“ slov, která mají specifický význam, například, španělské označení pro nestoudného muže je mezi Kolumbijci *elegán* a *frajer*. V příběhu „Poslední cesta lodiduchů“⁵¹ je slovo, které zpravidla nikdy nepřekládají, je napsáno na palubě lodi. *Halalcsillag* - v překladu z maďarštiny znamená „hvězda smrti“, což svědčí o Márquezově smyslu pro humor, protože Maďarsko není námořním státem. V některých jeho dílech se setkáváme s obrazem jeho dědečka Nicolase, je to např. plukovník z „Opadané listí“. V románu „Sto roků samoty“ je epizoda, kde Jose Buendia hudít Aguilara, a potom je nucen opustit město. Tak i Nicholas, když byl ještě velmi mladý, musel opustit město po vraždě souseda. Márquezův dědeček plukovník Nicolas Márquez zemřel ve věku sedmdesáti tří let na bilaterální lobární pneumonii ve městě Santa-Marte (začal rychle chřadnout, následoval pád ze žebříku, po kterém vylezl na střechu za zmateným oblíbeným papouškem Gabito). Dr. Urbino z románu „Láska za časů cholery“ v úctyhodném věku zemřel poté, co si zlomil vaz při pokusu vylézt po schodech na strom pro svého oblíbeného papouška, který mu uletěl. Není možné také zapomenout na Macondo – město, do něhož Márquez zasazuje hrdiny svých tří velkých a důležitých románů. V jednom z rozhovorů autor poznamenal, že obraz města jím byl koncipován v mladém věku – v 17 letech. Ale poté posoudil svoje schopnosti a spisovatelský talent a myšlenku na nějakou dobu opustil. Později, když měl za sebou řadu zkušeností, zformovala ho pevná občanská pozice, byl schopný přistoupit k zachycení Maconda⁵². Nejjasněji a zcela přesně se toto ukazuje v románu „Sto roků samoty“, za který autor dostal Nobelovu cenu. Rodná Kolumbie, je ostatně vždy neviditelně přítomná nejen v Márquezově literárním díle, ale také v jeho novinářských pracích.

Vždy psal s velkou láskou ke svému lidu. V roce 1955 se v tisku objevilo ho nejnámější interwiev, které se skládá z řady 14 dlouhých rozhovorů, z nichž každý trvá čtyři hodiny. Hrdinou eseje je kolumbijský armádní námořník Luis Alejandro Velasco,

⁵¹ *Márquez-Lib*. [online]. Moskva: ©2016 [cit. 15.01.2016]. Dostupné z: <http://www.marquez-lib.ru/index.html>

⁵² SUARES, Luis, 1978. Besedy s Gabrielem Márquezem. *Sjempre!* Mexiko: 25. S. 34

který sloužil na torpédoborci „Caldas“. Loď se vrátila do přístavu Kautahenu a byla chycena bouří, což způsobilo, že loď ztratila kontrolu a z členů posádky přežil pouze Velasco. Po 10 dní přežíval bez jídla a pití. Zachráněný námořník se stal národním hrdinou a převzal ocenění od prezidenta. Márquez se rozhodl udělat rozhovor s hrdinou v době, kdy byla tato příhoda už zapomenutá.

Márquez kladl dotazy, který odhalovaly všechny podrobnosti, příběh se dotýkal nejvíce choulostivých stránek lidské podstaty. Po každém rozhovoru se Márquez na konci dne vracel do kanceláře a do noci editoval a zpracovával výsledný materiál do podoby eseje. Po dokončení série čtrnácti rozhovorů „El Espectador“ v dubnu vydal speciální číslo, kde byl vytištěn celý cyklus. V komentáři bylo uvedeno, že to je „největší publikace ze všech těch, které kdy byly publikovány v kolumbijských novinách!“⁵³.

Již bylo zmíněno v práci dřív, Márquez byl ve své žurnalistické práci velmi pečlivý a svědomitý a dbal i na detaily. Ve svém eseji zjistil, že příčinou nehody nebyla mořská bouře, ale nedodržení bezpečnostních předpisů a ilegální náklad, která se nacházel na palubě a nebyl správně připevněn. Zveřejnění esejů rozzlobilo vojenskou vládu a Márquez začal být kvůli svým opozičním názorům považován za nepřítele režimu.

O mnoho let později byla série esejů znovu vydána pod názvem „Příběh nepotoplého na otevřeném moři“ (rok 1970). Tato práce se stala jednou z nejúspěšnějších Márquezových knih - v průběhu příštích pětadvaceti let se prodalo deset milionů výtisků. I když se Márquezovi profesionálně dařilo, neoplýval materiálními statky, po celou dobu práce v časopisech stál na pokraji chudoby. Když v roce 1956 žil v Paříži a prakticky pocítoval nedostatek finančních prostředků, obrátil se o pomoc ke svým přátelům v Barranquille. Jeho přátelé se shromáždili ve známé restauraci „Jeskyně“ a zorganizovali sdružení na pomoc Gabrielovi. Všechny získané peníze byly vyměněny za stodolarovou bankovku. Jorge Rondon využil zkušenosti s komunistickou stranou a ukázal, jak je možné posílat peníze v pohlednici, kterou spolu s vysvětlujícím dopisem Márquezovi zaslali. Ukázalo se však, že nebyly odeslány současně. Márquez

⁵³ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *Deset dní na moři bez jídla a vody*. St. Peterburg: Azbuka-Classic, 2003. S. 5

obdržel pohlednici, naštvál se a vyhodil ji do koše. Naštěstí dopis od přátel dorazil ve stejný den v odpoledních hodinách. Gabriel musel prohledávat koše, ale nicméně pohlednici s penězi našel⁵⁴.

Vyčerpávající práce z reportáží, neustálé politické obtěžování a pronásledování... To všechno z něj vysávalo síly a nakonec to vyústilo v Márquezův odchod do Evropy. Politický motiv byl rozhodující, neopustit stát spisovatel prostě nemohl, protože vládní pomsta byla nevyhnutelná (několikrát po zveřejnění svých nejprovokativnějších článků odjel do své rodné zemi, aby zabránil násilí, když ostatní novináři z redakcí, ve kterých působil, nacházeli hrozby a někdy došlo dokonce i k aktům fyzického násilí). Odjezd do Evropy koncem roku 1950 lze považovat za konec období žurnalistické činnosti Márqueze v latinskoamerických periodikách.

Na základě výše uvedených materiálů lze provést jasnou tematickou klasifikaci žurnalistické a publicistické práce Gabriela Garcíi Márqueze. Většina prací se týká politických témat („Lidé, kteří splnili svou povinnost“, „Operace ‚Carlota‘“, „Co se stalo v El Carmen de Bolívar?“). Márquez také vždy s velkým třepetáním a zájmem přistupoval k tématu vlády a moci, a to moci totalitní, absolutní, monarchistické. V centru práce novináře není abstraktní a obecné uvažování, ale konkrétní lidé. Hrdiny jsou panovníci, politici a veřejní činitelé, kteří mají velkou autoritu a moc, silný charakter, odhodlání a talent. Postavy těchto děl jsou autorovi velmi drahé a blízké hlavně kvůli tomu, že mnoho z nich Márquez znal osobně a udržoval s nimi dobré vztahy. Do posledního detailu, s maximální pečlivostí a přesností popisuje postavy vytvořené podle reálných lidí, snaží se pochopit psychologii vládce, samu podstatu fenoménu moci. Márquezovi hrdinové jsou vždy osamělí, protože osamělost je neoddělitelně spojena se slávou. Sem je možno zahrnout následující díla: „Hádanky Billa Clintona“, „Tajemství dvou Chávezů“, „Kandidát“, „Tento muž zemřel přirozenou smrtí“, „Kleopatra“, „Samotná královna“. Je také třeba zmínit téma kolumbijské kultury, ke které se Márquez obracel velmi často. V člancích o hudebním nástroji harmonice, o Španělce Marquezetě de la Serpa, v „Abelito Villja, Escalopa a K“ se novinář snaží ukázat jedinečnou kulturu pobřežní glubinok, tradici kolumbijského

⁵⁴ MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011. S. 116

folklóru. Zvláště důležité jsou v jeho tvůrčí práci úvahy o valenato – druhu folkové melodie, která se narodila na karibském pobřeží, a je proto zpravidla provozována bezvýznamnými hudebníky. Ve své publicistické činnosti se Márquez neobešel ani bez tvorby o lásce („LaAmiga“ článek o anatomii ženského těla a nesmrtelnosti lásky). A samozřejmě se zabývá tématem kreativity písícího člověka a zvláštnostmi postavení žurnalistiky a literárních děl: „Problémy románu?“, „Putování žirafy“ (o nalezení aktuálních novinářských témat), „Zase Nobelova cena“, „Nevinná sonáta“, „Sofismy pro zábavu“, „Nostalgie po hořké mandli“, „Nejlepší práce na světě“, „Stránka za stránkou, a zub za zub“.

Aby v této části práce bylo celkové shrnuto novinářskou činnost Gabriela Garcíi Márqueze a odhaleno jeho vlastnosti, je třeba poznamenat, za jakých politických podmínek on musel pracovat a jaké názory zastával. Kolumbii, jak již bylo zmíněno, ovládala do konce roku 1950, vojenská diktatura a přísná cenzura, což výrazně omezovalo činnost novinářů. Ale i přesto se Márquez svých levicových postojů nikdy nevzdal, naopak vystupoval proti vládě, obvinil ji a její oficiální komunikaci ze lži⁵⁵.

Je také třeba říci, že Márquezovi vždy bylo připisováno spojení s komunistickou stranou, ale komunistou nikdy nebyl, pouze mu byla tahle ideologie blízká. Jak později napsal ve svých pamětech, ukázalo se, že komunistická strana ho v průběhu mnoha let tajně pozorovala. V roce 2009 se mexická vláda přiznala, že ho od roku 1967 do roku 1985 úřady „pozorovaly“ kvůli jeho vztahu s komunistickými vůdci. Pro komunisty bylo výhodné, že spisovatel bránil myšlenku občanství, ale neprokázoval svou stranickou příslušnost. Komunistický světový názor mu byl po celý jeho život bližší než kterákoli jiná ideologie.

V roce 1986 bylo vydána jedna z nejkontroverznějších knih Gabriela Garcíi Márqueze - “Tajné dobrodružství Miguela Littina v Chile“. Toto dokumentární vyprávění způsobilo značný rozruch, a to jak v Evropě, tak i v Americe. Ve stejné době více než 15 tisíc čerstvě vytištěných kopií bylo v Chile na rozkaz chilského diktátora Augusta Pinocheta zničeno. Kniha „Nejsem tu proto, abych mluvil řeči“ se skládá

⁵⁵ KOBO, Hariton, 1997. Kolik stojí slovo Garcíi Marqueza v boje s násilí. *Literární noviny*. Moskva: 45(16), S. 3

výhradně z fragmentů veřejných projevů Gabriela Garcíi Márqueze. Zde je možné najít dvacet dva vystoupení spisovatele v různých dobách a na různých místech, což nám umožňuje posoudit politické názory autorů v jeho vlastních slovech⁵⁶. Stojí také za zmínku, že Gabriel García Márquez je jedním z mála autorů, jejichž díla byla přeložena do všech evropských jazyků. To jasně dokazuje zvýšený zájem o jeho dílo, jeho popularitu a relevanci témat. V roce 2007 byl dokonce Márquezův román „Na paměť mým smutným courám“ zveřejněn v Íránu a přeložen do perštiny, a to s upraveným názvem (španělské „putas“, prostitutky, přeložili jako „roztomilé“). První vydání v nákladu 5000 výtisků bylo vyprodáno za tři týdny. Dotisk však byl zakázán – podle údajů íránských představitelů v souvislosti s tím, že cenzurní povolení bylo vydáno omylem. Gabriel García Márquez po obrovském světovém úspěchu románu „Sto roků samoty“, a to zejména poté, co obdržel v roce 1982 Nobelovu cenu a přišel ze světa žurnalistiky do zorného pole vládnoucích, začal vyvíjet mimořádné úsilí k tomu, aby byl zván na oficiální obědy prezidentů, magnátů a diktátorů. Proto si v některých kruzích vysloužil přezdívku „Gabriel García Marketing“⁵⁷. Nicméně přesně tyto osobní kontakty a seznámení poskytovaly základ pro jeho publicistické práce.

⁵⁶ *Gabriel García Márquez: webové stránky, citace, audio* [online]. Praha: 31. srpna 2016 [cit. 02.02.2017]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/lisbeta/post397258349/>

⁵⁷ PAPOROV, Jury. *Gabriel García Márquez: cesta do slávy*. St. Peterburg: Azbuka-klassika, 2003. S. 15

Obr. 5: Gabriel García Márquez na předání Nobelovy ceny za literaturu se švédským králem Stockholmu Gustava XVI, 1982 rok

Je možné dospět k závěru, že Márquezova žurnalistika měla ostrou politickou a občanskou orientaci, měla radikální a opoziční charakter. Publicistický rukopis Márqueze se vyznačoval důkladným průzkumem témat, důrazem na detail, hlubokým porozuměním realitě své země. Dokonce i při prezentaci zdánlivě suchého faktického materiálu používal umění brilantního vypravěče a mobilizoval svou bezmeznou představivost.

Ale není možno odhazovat uměleckou součást jeho novinářské práce. Márquez nikdy nedodržel hranici mezi pravdou a fikcí, magie byla povinnou součástí každého díla spisovatele, ať již se jednalo o politický článek, poznámku, reportáž, filmovou recenzi. V budoucnu právě kouzlo bude tím proprietárním a jedinečným stylem, v němž napíše svá velká umělecká díla. Takže můžeme říci, že právě novinářská činnost Márqueze ovlivnila při formování výrazného literárního žánru, který dnes nazýváme „magický realismus“.

Díky prozkoumání je vidět výjimečnost žurnalistické činnosti Gabriela Garcíi Márqueze a na základě získaných informací je možné podat popis národní specifičnosti latinskoamerické žurnalistiky, neboť ta je úzce spojena s jeho novinářskou prací.

Národní specifičnost latinskoamerické žurnalistiky má svůj původ v tradicích latinskoamerické literatury. Styl latinskoamerických novinářů se liší vysokým stupněm spojení různých kulturních vrstev - tradice evropských, afrických a indiánských národů.

Specifikou pro latinskoamerická periodika dvacátého století je široké vysvětlení tématu národně-osvobozeneckých hnutí, v důsledku čehož se podařilo dosáhnout nezávislosti v zemích tohoto regionu. Stojí také za zmínku, že jihoameričtí novináři napodobovali styl evropských periodik, což nakonec vedlo k vytvoření světové latinskoamerické žurnalistiky, která se postupně vzdálila od osvětlování pouze regionálních témat k preferování univerzálních všeobecných lidských hodnot. Avšak navzdory syntéze latinskoamerické a evropské novinářské tradice, touha zdůraznit originalitu své unikátní kultury bude u latinskoamerických novinářů vždy stát na prvním místě.

Pro latinskoamerickou žurnalistiku dvacátého století je charakteristický synkretismus žánru: splynutí filozofického, psychologického, fantastického a faktického začátků. Fakta společenského významu, sociální a politické problémy jsou podávány na stránkách novin a časopisů spolu s používáním folklóru, mytologických představ a realismu. Zároveň je realita materiálů vnímána jako fikce a fikce jako realita. Převažují obrazy venkovských a městských kultur. Mýtické nelze v latinskoamerické publicistice považovat za známku nespolehlivosti novinářských materiálů a opouštění žánru, naopak je třeba to zvážit v ontologickém smyslu jako povinnou součást latinskoamerického myšlení. Důvodem je opět vliv afrického a indiánského chápání světa, pro které je charakteristická víra v nadpřirozené, intuitivní a naivní začátek, vnímání světa prizmatem mytologického a primitivního vědomí.

Tedy práce dospěvá k závěru o národní specifičnosti latinskoamerické žurnalistiky a vymezuje její hlavní rysy:

- kombinace evropských a latinskoamerických novinářských tradice
- použití bájesloví, folklóru, lidových pohádek;
- rozostření jasné hranice mezi žurnalistikou a literaturou, realitou a fikcí, „nízkým“ humorem a vážnými „vysokými“ zásadami;

- použití grotesky a symbolizace;
- použití hyperbolizmu a hypertrofie;
- iluze náhodnosti, přerušování kompozice;
- smysl pro tajemství, absenci a prázdnotu.

2.2 TÉMA SOVĚTSKÉHO SVAZU V PUBLICISTICE GABRIELA GARCÍI MÁRQUEZE (NA PŘÍKLADĚ ESEJE „SSSR: 22,4 MILIONŮ ČTVEREČNÍCH KILOMETRŮ BEZ JEDINÉ REKLAMY COCA-COLY“).

V této části diplomové práce bude zkoumáné téma SSSR v žurnalistice Gabriela Garcíi Márqueze na příkladě konkrétního článku. Bude se rozebírat proto cestovní črtu autora o 6. světovém festivalu mládeže a studentstva roku 1957 - „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“ a se ukázovat Marquezovo vnímání sovětské reality.

Název článku se vysvětluje již od samého začátku příběhu: „Lidská představivost stěží může pochopit smysl takových rozsáhlých otevřených prostorů. Cesta od nejzápadnějšího místa Sovětského svazu - města Chop do Moskvy přes nekonečná pšeničná pole a chudé vesnice na Ukrajině - jedná z nejkratších: celkem 40 hodin. Z Vladivostoku - na pobřeží Tichého oceánu - v pondělí odjíždí rychlík, v Moskvu on přijíždí až v neděli večer, a překona prostor, rovnající se vzdálenosti od rovníku do pólu. Když na Čukotkém poloostrovu pět hodin ráno, v blízkosti jezera Bajkal - půlnoc, a v Moskvě je sedm hodin večera předchozího dne. Tyto údaje dávají hrubou představu o kolosu, který se rozprostřel na celou svoji nekonečnou velikost - Sovětském svaze s jeho 200 miliony lidmi, kteří mluví 105 jazyky, a národnostmi bezpočtu - je taková, že se vměstnuje v jedné vesnici, dvacet národnosti obývají malou republiku Dagestan, a některé z nich dokonce ani stanoveny přesvědčivě - kolosu, jehož území se rovná třem Spojeným státům, zabírá polovinu Evropy - třetinu Asii a celkem sestavuje jednu šestinu světa - 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-cola“⁵⁸.

⁵⁸ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 8

Gabriel Garcia Márquez se zúčastnil festivalu mládeže v SSSR jako novinář, v důsledku čehož napsal esej, který byl publikován v roce 1959 ve venezuelském časopisu „Kromos“. Hlavním předmětem článku byly úvahy o tom, jak žijí lidé za „železnou oponou“. Byl to vlastně nesnadný pokus pochopit tajemnou ruskou duši a zjistit, co odlišuje Rusy od jiných národů.

Obr. 6: Gabriel García Márquez (vlevo) na Světovém festivalu mládeže a studentstva v Moskvě v roce 1957.

Tady je uveden citát z článku „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“: „Sověťští lidé mají tendenci spadnout do exaltovanosti během vyjadřování svých pocitů. Vyjadřují radost tak zápalné, jako by tančili kozácký tanec, přichystaní zaplatit jejich poslední košile, a když se loučí s přáteli, pláčící skutečné slzy“⁵⁹. Zajímavé je, že Marquezovo vnímání je podobné tradičním ruským představám o projevech národního charakteru Hispánců, že je to v jistém smyslu zrcadlení. Márquez nenápadně naznačuje určitou podobnost mezi kolumbijskou a sovětskou realitou. Tato pozorování se objevila během výletu na Ukrajinu. Autor tvrdí, že bez ohledu na geografické vzdálenosti, rozdíl kultur a mentalit, přesto existuje určitá podobnost mezi

⁵⁹ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 16

sovětskou a kolumbijskou realitou. Rolníci, vesnice, chudý život, selský trh - to vše mu připomíná Latinskou Ameriku.

Zároveň jsou v západním tisku časté popisy sovětských lidí jako uzavřených, zdrženlivých, nepřátelských, zřídka s úsměvem. A Márquez v jistém smyslu boří stereotypy.

Popisuje ještě jednu vlastnost, která je podle jeho názoru inherentní Rusům: „Ruská štědrost naprosto neznala hranice a touha obdarovat zahraniční hosty byla tak silná, že někdy dosáhala absurdity“⁶⁰.

Tady zase je možné se podívat na citát z článku, který ukazuje, jak moc byl překvapen spisovatel návštěvou do Ruska „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“: „Sovětské lidi mají tendenci spadnout do exaltovanosti během vyjadřování svých pocitů. Vyjadřují radost tak zápalně, jako by tančili kozácký tanec, přichystaní zaplatit jejich poslední košile, a když se loučí s přáteli, pláčí skutečné slzy“⁶¹. Zajímavé je, že Marquezovo vnímání je podobné tradičním ruským představám o projevech národního charakteru Hispánců, že je to v jistém smyslu zrcadlení. Márquez nenápadně naznačuje určitou podobnost mezi kolumbijskou a sovětskou realitou. Tato pozorování se objevila během výletu na Ukrajinu. Autor tvrdí, že bez ohledu na geografické vzdálenosti, rozdíl kultur a mentalit, přesto existuje určitá podobnost mezi sovětskou a kolumbijskou realitou. Rolníci, vesnice, chudý život, selský trh - to vše mu připomíná Latinskou Ameriku.

Zároveň jsou v západním tisku časté popisy sovětských lidí jako uzavřených, zdrženlivých, nepřátelských, zřídka s úsměvem. A Márquez v jistém smyslu boří stereotypy.

García Márquez vyprávěl svým hispánským čtenářům, do jaké míry jsou sovětské lidi odříznuti od úspěchů civilizace, a pokud jde o každodenní život, jsou v pravěku. Nedivte se, říká, když někdo v Moskvě vám bude povídat, že vynalezl ledničku. Tato epizoda z náčrtu může být porovnána se začátkem románu „Sto roků samoty“. Jeden z

⁶⁰ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 25

⁶¹ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 26

hlavních hrdinů románu, „uvězněný“ v provinčním Macondu se pokusí za pomoci magnetu vytáhnout zlato zpod země a říká, že led je největší vynález lidstva. U Márqueze - autora románu „Sto roků samoty“ jde o stejný příběh jako u Márqueze - novináře v eseji o Sovětském svazu: provinční génius vynalezl kolo a objevil Ameriku. To znovu dokazuje provinční jednoduchost sovětských občanů.

Odstranění tříd – to je pro Márqueze neobvyklé. Lidé se mu zdají stejní, všichni ve starém a levném oblečení a obuvi. Je to stejný dobromyslný a zvědavý dav jako na vesnici, pouze zvětšený do kolosálních rozměrů.

Překvapuje ho enormní velikost a rozloha sovětského hlavního města. Z toho důvodu říká: „Rozhodl jsem se, že pro zaplnění Moskvy musí být nejméně 20 milionů lidí, tlumočnick mě ale zdrženlivě ujistil, že v Moskvě je pouze 5 milionů a nejsložitější městský problém je nedostatek bydlení“⁶².

Moskvu spisovatel srovnává s největší vesnice na světě, protože podle jeho názoru neodpovídá obvyklým představám člověka o velikosti. Moskevské budovy – stejnojmenné vesnické chaty, zvětšené do obrovských proporcí. V centru hlavního města jsou provinční nádvoří, kde ženy přímo na ulici kojí. Střední třípatrový dům v Moskvě je stejně vysoký jako pětipatrová budova v západním městě, která je samozřejmě dražší, působivější a elegantnější. Směs zanedbávání a ostentativní okázalosti, opuštěnosti, divokosti a zároveň přelidnění. Všechno vypadá fantasmagorické a některé jevy jsou zcela nevysvětlitelné. Jako příklad uvádí Márquez epizodu z jízdy ve vlaku: „V noci jsme se probudili nesnesitelným zápachem hniloby. Snažili jsme se ve tmě alespoň něco uvidět a zjistit jeho původ, ale v nedohledné ukrajinské noci nesvítilo ani jediné světlo. Vzhledem k tomu, že Malaparte první ucítil zápach, nabídl jsem mu detektivní vysvětlení, které se stalo slavnou kapitolou v jeho knize. Později ale sami Rusové - naši spolucestující – nám říkali o tom zápachu, ale nikdo nebyl schopen vysvětlit, kde se vzal“⁶³.

⁶² MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 20

⁶³ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 22

Pokud je Moskva velká vesnice, Sovětský svaz je jakési obrovské Macondo (cca vymyšlené osídlení z románu „Sto roků samoty“): místo na jednu stranu izolované, odříznuté od zbytku světa, vzdálené, na druhou stranu je tam všechno tak trochu přehnané a nadsazené. Zdá se, že Márquez porovnává skutečnost se všemi možnými druhy obrazů a symbolů. On přirovnával živý život se znaky a symboly textů, kterými tento život sám si obklopuje. Jinými slovy, porovná stejné podobnosti mezi prvním a druhým, a v Kolumbii, a v Moskvě, srovnává vztahy, ale nejen jich.

V žurnalistice tedy Márquez používá obrázky a styl charakteristický pro jeho krásnou literaturu, v žádném případě u něj nenajdeme výmysly o současnosti a nevěrohodná fakta.

„Obávám se, že nepochopím Rusy vůbec nikdy. Samozřejmě že něčí duše je tma, ale ruská duše – je naprostá tma tmoucí!“- tato citace je leitmotivem celého Márquezova díla⁶⁴.

To znamená, že spisovatel získal dvojí dojem o sovětském životě. Na jedné straně ho překvapuje zaměření vnitřní politiky, sociální režim a na druhé straně mentalita sovětského lidu, která také měla dvojí povahu. Tato dualita spočívala v tom, že sověšší občané byli podle Márqueze nesmírně dobromyslní, přátelšší a otevření, ale zároveň ideologicky zakonzervovaní a zcela uzavření ve svých mytologických představách. Takovou oddanost lidí své zemi spisovatel viděl poprvé. V důsledku toho se autorův obdiv střídá s nepochopením a někdy i lítostí k sověššým občanům, která v žádném případě nesnižuje velikost sověšských lidí v očích spisovatele.

Na rozdíl od poznámek mnoha dalších návštěvníků, kteří se snažili popsat Rusko, je pohled Garcíi Márqueze přesnější, odlišuje se správností pozorování a nepředpojatostí. Dalo by se argumentovat tím, že autor tam jel, aby nesehnal potvrzení svých již předem existujících a představ utvořených pod vlivem stereotypů, názorů a byl připraven sledovat, prohlížet, vidět nové a analyzovat ho. Zdá se, že Márquez velmi pravdivě pochopil sověšskou duši a podstatu sověšského života. Proto se jeho esej liší od

⁶⁴ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 26

obdobných zahraničních pozorování cizinců, popisujících sovětskou realitu. Tak můžeme říci, že Márquez „všechno pochopil“ v jeho specifickém a hlubokém smyslu.

Je možno dospět k závěru, že pohledy Márqueze se značně shodují se zdánlivě existujícím pohledem na velmi kontroverzní a pohádkovou ruskou duši, což opět dokazuje originalitu a jedinečnost ruského lidu.

2.3 Totalitní režim a obraz diktátora v pracích Gabriela Garcíi Márqueze

V předchozí kapitole byli prohlednuty cestovní črty Gabriela Garcíi Márqueze „SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“ a odhaleno postoj autora k sovětské realitě roku 1957. Není možné zapomenut také na význam tohoto putování na Šestý světový festival mládeže a studentstva pro rozvoj kreativity kolumbijského spisovatele.

Dojmy Garcíi Márqueze z Moskvy v roce 1957 jsou rozhodující pro jeho román „Podzim patriarchy“. Příjezd Gabriela Garcíi do SSSR na festival se shodoval s významným obdobím v historii země. Bylo to období, kdy se sovětská společnost dosud plně nezotavila z účinků stalinistické diktatury, a ne úplně si uvědomila přicházející kult osobnosti chruščovského systému vlády. Festival se stal pro spisovatele symbolem konce dvou epoch, okamžikem všeobecného veselí, nekonečné radosti, dobou rozloučení se s národní legendou, zničením politického mýtu v rituálu festivalu mládeže a studentstva.

V románu „Podzim patriarchy“ je uvedeno znovuzrození patriarchy, během jeho politické smrti se začíná karnevalový týden s davem, který vláčí mrtvolu vůdce ulicemi. Lidé uspořádají ohňostroj, jásají. Na konci oslav ale vojska prezidentské stráže začínají palbu na dav. Pokyn „střílet“ dal vzkříšený patriarcha. Můžeme si tak všimnout částečné shody mezi márkesovým vnímáním Mezinárodního festivalu mládeže a studentstva v Moskvě a tím, jak prožívá festival kolektivní hrdina Gabriela Márqueze. Autor přenáší všechny atributy a reálie sovětského života do svého románu. Je pozoruhodné, že stejné atributy sovětské skutečnosti jsou nejen v románu „Podzim patriarchy“, ale také v dalších prozaických dílech spisovatele, zejména v raných povídkách a pozdějších románech.

Zájem Gabriela Garcíi Márqueze o Sovětský svaz a Stalina sahá nejen do tohoto eseje, do konce čtyřicátých let, kdy Márquez jako dvacetiletý novinář psal pro kolumbijský deník „El Heraldo“. V jednom z těchto děl Márquez popsal kadeřníka Josefa Purishkeviche, který v roce 1910 měl příležitost holit Stalina v sibiřském exilu. A to je holič, říká Garcia Márquez, který držel holicí strojek na krku světové historie. Lze tvrdit, že zájem o Rusko éru Stalina není u Garcíi Márqueze náhodný stejně jako i výlet do Sovětského svazu. Spisovatel byl vždy zvědavý na absolutní moc. Popisoval vládu jako metaforu člověka, který představí si bohem v jedné zemi⁶⁵.

Gabriel García Márquez byl schopen osobně pozorovat mnohé latinskoamerické diktátory své doby. Rád sledovat veřejné činitele v reálném životě, jejich obrazy popisoval téměř věrně. Byli to mexický diktátor Santa Ana, venezuelský Juan Vicente Gómez, Dominikán Trujillo, kubánský Mochado, paraguayský Francia, kolumbijský Rohes Penylo, Fidel Castro, Hugo Chavez, Bill Clinton, Joseph Stalin, královna-matka Velké Británie Alžběta.

„Začal jsem psát "Podzim patriarchy“ - v té době kniha ani neměla žádné jméno - velmi dávno, ještě před "Sto roků samoty". Mělo to být příběhem o životě diktátora, kterou on povídá sám v době, kdy ho soudí. Tato myšlenka mně napadla po soudu generála Sosy Blancy v Havaně, který byl posuzován revolučním soudem po vítězství Kubánské revoluce, ten generál, který používal popálenou zemskou politiku vůči civilnímu obyvatelstvu, není zapojenému do bojových akcí, vlastně udělal to samé, co vojsko Somoza v Nikaragui. A tady na tomto muži rozhodli uspořádat veřejný proces v přítomnosti novinářů z celého světa, aby všichni viděli, že se jedná o spravedlivý proces.

Byla to jedná z nejvíce hrozých podíván, kterou si vzpomínám. Byl souzen ve Sportovním paláci. On spolu s prokurátorem, státním zástupcem, spolu s celou složení soudu byl ve středu stadionu. A kolem - dálnopisy novin a agentury, které vysílali všechno, co se tam děje. Tribuny byly plné, jak to bývá během boxerských zápasů.

⁶⁵ MARKOV, Sergey *Děvky a diktátoři Gabriela Garcíi Márqueze. Neoficiální životopis spisovatele.* Moskva: Věč, 2012. S. 83

Soud začal v sedm hodin večer a skončil v šest hodin ráno, a obžalovaný byl odsouzen k smrti. Není pochyb o tom, všechna zvěrstva byly prokázány, že tato osoba spáchala, protože tam shromáždili všech přeživší a příbuzní zabitých. Celou noc oni šli a šli. Celý průvod žen v černém šel před námi, jak se zdálo, všechno bylo dobře připraveno, ale ve skutečnosti žádný scénář nebyl. A bylo to děsivé. Je hrozné, že taková věc se může stát s lidskou osobou. Na mě tá noc udělala ohromující dojem, jsem seděl bez hnutí, neřekl ani slovo. Kdy četli trest smrti, já jsem byl naproti Blance, spolu s fotografy. Jeho tvář nepohnul jediným svalem. Naslouchal stoje verdiktu, a pouze v té chvíli, když řekli "do smrti", on se sotva zatřásl koleno. Pro mě to bylo jako zjevení... Myslel jsem si: "Tady to je, kniha, kterou jsem hledal, tady je on, ten diktátor, a je posuzován"...Pak na základě toho, co jsem už věděl, jsem vymyšlel všechno znovu a snažil se, aby se žádný skutečný případ nepoužil, brál jsem, řekněme, sadu vlastností, které tvoří mechanismus diktatury; tak jsem vynalezl vše znovu, aby nevznikl žádný z existujících ve skutečnosti diktátorů a ve stejnou dobu byl bodobný všem“, - připomíná sposivatel⁶⁶.

Takže, v podstatě Márquez nepotřeboval přímo Stalina a sovětský režim, aby mohl ukázat diktátora. Ve svých dílech Marquez měl na mysli mnoha diktátorů, včetně Stalina. Spisovatel nemusel cestovat tak daleko přes oceán, aby našel v Sovětském svazu svého patriarchy, protože Marquez pocházel z Latinské Ameriky – ztělesnění totalitarismu, regionu, kde mnoho let dominovala vojenská diktatura. Ale nicméně obraz Stalina bude základ románu „Podzim patriarchy“.

Porovná-li tato práce esej „SSSR: 22,4 miliónů kilometrů čtverečních bez jediné reklamy Coca-Coly" a popis Stalinovy éry v románu „Podzim patriarchy", lehce možné najít řadu shod. Například v náčrtku o festivalu Márquez říká, že jméno a obraz Stalina byly všudypřítomné. Psali ho na ulicích Moskvy, portréty vůdce byly vyvěšeny ve všech institucích, domech, byly publikované v mēně, na poštovních známkách, dokonce i na obalech potravinářských výrobků. Toto je typická sovětská vlastnost, v latinskoamerické skutečnosti nic takového nebylo zpozorováno. Nicméně v „Podzimu patriarchy“ je jasný obraz sovětského kultu osobnosti: „Jeho profil byl

⁶⁶ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1988. Gabriel Garsía Márquez povídá o sobě. *Zahraniční literatura*. 3(10). S. 12

zachycen na obou stranách mince, na známkách, na etiketách farmaceutických lahví, na řemenech a amuletech a tak dále“⁶⁷.

V eseji Márquez říká o vládě, která proniká naprosto do všech oblastí života: Stalin byl informován o nejintimnějších otázkách soukromého života občanů. Patriarcha románu také řídí vše, včetně rodinných vztahů. V eseji je Stalin všudypřítomný, ale neviditelný, jenom někteří ho během svého života viděli. Márquez konstatuje, že mnoho sovětských občanů si klade otázku, zda Stalin skutečně existuje, nebo je jen výplodem fantazie: „Jeden inženýr, člen výstavby vodních elektráren na Dněpru, ujistil, že v určitém období, na zenitu stalinistické slávy, byla zpochybněna Stalinova samotná existence“⁶⁸. Podobnou situaci vidíme v románu „Podzim patriarchy“, kde kolektivní protagonista tvrdí, že existence diktátora je tajemstvím a neustále opakuje stejnou frázi: „... nikdo z nás Ho neviděl“⁶⁹.

Márquez říkal, že Stalin zemřel ve věku 74 let a je přirozené, že jeho věk měl vliv na jeho vzhled - byl úplně šedivý a fyzicky vyčerpaný, ale v myslích sovětského lidu žil vždy v té podobě, která je zobrazena na všech portrétech. Obyčejní lidé neměli možnost Stalina vidět, protože neměli během demonstrací přístup na Rudé náměstí. Nikdo z dotázaných Stalina během celého svého života neviděl. Dvě každoroční objevení se vůdce na tribuně Kremlu můžou dosvědčit pouze diplomaté a vysocí úředníci.

Stalin existoval mimo čas a prostor. Řídil obrovskou zemi, její výstavbu, politiku, umění, osobní život občanů, aniž by opustil svůj kabinet. Zavedl princip absolutní kontroly nad výrobou, proto bylo v hlavním městě vytvořeno centrální řízení, které se skládalo z nití různých ministerstev, který, podle pořadí, scházeli se společně v kanceláři vůdce. Například pro dodávku náhradních dílů z jedné sibiřské továrny do druhé, která se nacházela ve stejné ulici, bylo nutné poslat žádost do Moskvy. Závod, který produkoval požadované náhradní díly, musel opakovat stejný postup k provedení doručení. „Ten večer, když mně vysvětlili podstatu stalinského systému,

⁶⁷ MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Podzim patriarchy*. Praha: Odeon, 2005. ISBN: 80-207-1171-6. S. 58

⁶⁸ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 27

⁶⁹ MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Podzim patriarchy*. Praha: Odeon, 2005. ISBN: 80-207-1171-6. S. 22

⁶⁹ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 30

jsem nenašel v něm ani jediný detail, který by nebyl dříve popsán v knihách Kafky“, - říkal Márquez⁷⁰.

Co má ale společného sovětská realita a dílo pražského německy píšícího spisovatele Franze Kafky? Márquez spojuje život a literaturu, sovětskou realitu a práci Kafky. Život napodobuje literaturu, fikci. Například když hosté Mezinárodního moskevského festivalu studentů a mládeže pouštěli barevné balóčky, ty postrašily vlaštovky na obloze. Márquez říkal, že sovětský život napodobuje pověst, v této epizodě je opět vidět oblíbená Márquezova metoda s použitím grotesky, fantasmagorie a porušování hranic mezi realitou a fikcí. „V Sovětském svazu nenajdete knihy Franze Kafky. Myslím si však, že by se mohl stát nejlepším životopiscem Stalina“, - uvažuje v eseji spisovatel⁷¹. Márquez vybral Kafku jako neoficiálního životopisce sovětského vůdce, protože literatura nesmyslu by nejlépe popsala tajemnou osobu Stalina a fenomenální události sovětské reality, které se vymykají logickému vysvětlení. Vše, jak říkal Márquez, co našel v SSSR, bylo předpovězeno Kafkou.

V Moskvě se Márquez neustále ptal všech na vůdce sovětského lidu, dělal si poznámky, sbíral zvěsti o něm, snažil se dostat do mauzolea, kde bylo Stalinovo tělo. Jedním z největších zážitků z Márquezova pobytu v SSSR byla samozřejmě návštěva mauzolea. „Šli jsme po schodech dolů a do místnosti zřetelně níže pod úroveň Rudého náměstí... Konečně jsme překonali poslední obrněné dveře a prošli mezi dvěma strážnými a ponořili jsme se do ledové atmosféry. Tam stály dvě rakve. Lenin ležel v první rakvi. Měl přísný tmavý modrý oblek... Stalin spal poslední spánek bez výčitek svědomí... Výraz tváře byl živý, zachovával na pohled nejen svalové napětí, ale zprostředkovával pocity. A kromě toho - odstín výsměchu... Nic se mě nedotklo tak mocně jako elegance jeho rukou s dlouhými průhlednými nehty. To byly skoro ženské ruce“⁷². Tento dojem pak promítl do základu románu „Podzim patriarchy“.

⁷⁰ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 27

⁷³ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 30

⁷² MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 25

Ledová atmosféra, rakev s vůdcem, pronikavý chlad a absolutní absence zápachu a nejdůležitější detail, který bil Marquezovi do očí - zženštilé ruce Stalina. Všechny tyto specifické nuance posloužily jako inspirace pro „Podzim patriarchy“. Například Gabriel García Márquez opakovaně tvrdí, že v komnatách patriarchy vládne ledová atmosféra, což je obtížné si představit v Kolumbii, kde je pořád vedro. Patriarcha spočívá ve skleněném pohřebním voze a nejnápadnější detail - ženské ruce, zženštilé ručičky, ruce stydlivé dívky kolumbijského diktátora. Všechny tyto metafory Márquez přenáší z prvopočátečního dojmu z mauzolea do obrazu svého kolumbijského diktátora.

„Lidský proud stékal kolem zvýšení zprava doleva, já se snažil mít na paměti ty nejmenší detaily toho, co jsem viděl. Ale bylo to nemožné. Když si vzpomínám ten okamžik, rozumím - nic určitého v paměti nezůstalo. Slyšel jsem rozhovor mezi delegáty festivalu několik málo hodin po návštěvě mauzolea. Někteří říkali, že Stalin měl na sobě bílé sako uniformy, jiní - modré. Mezi těmi, kteří tvrdili, že sako bylo bílé, byl muž, který mauzoleum navštívil již dvakrát. A já si myslím, že bylo modré“⁷³. Tento citát z článku „SSSR: 22,4 miliónů kilometrů čtverečních bez jediné reklamy Coca-Coly“ nepopisuje Stalina jednoznačně. Delegáti, kteří navštívili mauzoleum, se vyjadřovali rozporuplně o vzhledu vůdce. Tato absurdita popisu a určitá fantasmagoričnost odpovídají žánru magického realismu, v jakém pracoval Márquez. I ve svých novinářských pracích je autor věrný své oblíbené metodě.

Proberme detailněji obraz vůdce z románu „Podzim patriarchy“. V románu popisuje život patriarchy, latinskoamerického diktátora, což je vlastně souhrnný obraz mnoha světových tyranů, zejména Stalina, groteskní metodou. Márquez vymyslel nejen hrdinu, ale i ztělesnění síly. Neuvádí skutečná data ze života prezidenta, ale popisuje diktátora absurdně, jeho obraz je tvořen nejrůznějšími chaotickými a navzájem nesouvisějícími fakty, legendami, příběhy, které se reálně nebo ne ve skutečnosti se s ním děly. Neexistuje žádná závazná informace o diktátorovi a jakákoli zmínka o hrdinovi vyvolává při vnímání vypravěče rozpory a absurditu. Veškeré informace z životopisu patriarchy mají nějakou ambivalenci, jsou buď falešné, nebo pravdivé, jde buď o

⁷³ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988. S. 26

historicky přesná fakta, nebo naopak fikci. S nárůstem syžetu se obraz patriarchy ještě více mytologizuje, ztrácí prostorovou a časovou konkrétnost, mění se v neměnný a věčný stav.

Román „Podzim patriarchy“ je výtvar o vybudování mýtu, o tom, jak lidé přidávají mýtičnost a fantastičnost všemu, co postrádá logiku a odporuje racionálnímu chápání. V románu se ukazuje celý proces stvoření mýtu: za prvé čtenář uvidí řadu nesouvisících událostí, útržkovitých informací, které se potom spojují do uceleného obrazu světa, kde vládne polobůh, poločlověk (v románu se ukazuje, že Bendison Alvarado, matka patriarchy, ho porodila po neposkrvněném početí). Stejně jako je to charakteristické pro fantastického hrdinu, i on je schopen překonávat hranici života a smrti, které jsou pro něj souznačnými stavy - není jasné, zda je živý, nebo mrtvý. Prolínání diktátorova života do dvou protilehlých světů dokazuje jeho neustále se měnící vzhled.

Jedním z důležitých znaků díla Gabriela Garcíi Márqueze, ať je to krásná literatura nebo žurnalistika, je téma osamělosti. Vláša je pro něj vždy ekvivalentem samoty, která je povinnou a neodělitelnou vlastností člověka-vládece, a to zejména v okamžiku blížíci se smrti. Je nedotknutelnými od samoty a myšlenky monarchů o své poslání a smyslu života. To vše se děje v rozhodujících okamžicích života, kdy člověk přehodnocuje všechny své činy a prožitý život. Člověk je vždy sám tak dlouho, jak si myslí a poznává sebe.

Tematicky podobný eseji „USSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediné reklamy Coca-Coly“ je Marquezův článek „Samotná královna“ o královně-matce Alžbětě. Tento článek je o osamělosti a monarchii. V „Samotně královně“ Marquez píše o smrti krále Jiřího VI. a jeho vdově, královně-matce Velké Británie. V této práci jsou témata vlády, osamělosti a slávy neodělitelně spojena a do určité míry jde o synonyma. Márquez vypráví, jak ovdovělá královna Alžběta putuje nesmírným Buckinghamským palácem, bludištěm, v doprovodu své nevyhnutelné samoty. Panovnice nostalgicky vzpomíná na dobu, kdy byla šťastná se svým milovaným manželem a dvěma dcerami. Neměla ani tušení, že bude královnou, že jí pohodlný domov a teplé rodinné vztahy nahradí studené zdi paláce a královská moc. Nyní i její děti, vnoučata - všichni potomci jsou odsouzeni ke korunovaci a následně k věčnému trápení samoty. „... Všemi opuštěná, neutěšitelná žena v domácnosti, jejíž dům se rozpustil v obrovském bludišti

Buckinghamského paláce, v nevázaných a nekonečných chodbách a nekonečným zadním dvorku, který se rozšiřuje až do samé Afriky...“⁷⁴.

Podobným mučením byl podroben i Stalin v západu slunce svého života. Sovětský vůdce putoval sám v noci ve svém domku, protože trpěl nespavostí. Zabezpečení díky tomu, v kterém okně bylo vidět světlo, vědělo, kde je v tuto chvíli Hostitel. O absolutní samotě Stalina svědčí fakty jeho smrti - diktátor ležel dlouhé hodiny, až ho mrtvého našel stráž.

Sám je i Hugo Chavez v Marquezově článku „Tajemství dvou Chavezů“. Hrdina tráví bezesné noci sám se svými myšlenkami v houpací síti pod širým nebem, mluví o správnosti své zvolené cesty, budoucnosti venezuelského lidu, o své revoluční roli: „Proč jsem tady? Na jedné straně rolníci oblečení do vojenské uniformy mučí revoluční rolníky, na druhou stranu revoluční rolníci zabíjí rolníky oblečené do zelené uniformy rolníků. Teď, když se válka skončila, není žádný smysl střílet do druhých“. V letadle, ve kterém Márquez letěl spolu s Chavezem, vládce řekl novináři: „Byl to můj první konflikt s realitou“⁷⁵. Teto prohlášení, kterému je vlastní intimní tón, opět demonstruje vztah založený na důvěře, který udržoval Márquez s mnoha politickými představiteli, což mu umožnilo provádět hlubokou analýzu vnitřního světa svých postav.

„Téma o diktátorovi - konstantní téma latinskoamerické literatury. Myslím, že každý Latinskoameriky spisovatel dříve či později konfrontován s pokusem se obrátit k tématu diktátora. Podle mého názoru, diktátor - je jediným typologické hotovým obrazem, který k dnešnímu dni dala Latinská Amerika. Ostatní země by mohly vyvolat dobrodruh, druhé kraji mohli dát mystika. A v Kolumbii, v Latinské Americe je jediný charakter, který ve skutečnosti dali naši historii - diktátor, a především feudální diktátor, nikoli z moderních ... Moderní diktátory - technokraty, moderní diktátory jsou podobný produktům složených z hotových dílů, v nich je něco od počítání strojů... A ti, do jisté míry spoléhali na podporu lidí, protože byli odrazem přesvědčení, došlo k idealizace, zbožštění diktátora. Kromě toho, obyčejní lidé méně přímo trpěli pronásledování diktátorem, než zpolitizovaný vrstev - studenti, politici, zástupci stran. A pro lidé byla

⁷⁴ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1954. Samotná kralovna. *El Espectador*. 8(6). S. 5

⁷⁵ MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1999. Tajemství dvou Čavesů. *Revista Cambio*. 1(5). S. 24

nejviditelnější magie, kterou měl diktátor. A to není překvapující, protože lidé byly nevzdělané, teď již určitě ne. Diktátor - lákavé téma pro jakéhokoli latinskoamerického spisovatele“, - říkal Márquez v jednom interview⁷⁶.

Mohlo by se zdát, že Márquez byl vždy nastaven radikálně směrem k diktatuře a silně obhajoval svržení totalitního režimu v Latinské Americe. Ale přesto v obrazech diktátorů v jeho žurnalistických textech je cítit skutečný zájem o ně a občas i respekt k mocné, ale brutální povaze. Stejně nejednoznačného postoje ke Stalinovi si novinář všiml u sovětských občanů. Dobrým příkladem může být epizoda, která se přihodila Márquezovi na festivalu v Moskvě. Zahraniční novináři se setkali s paní, která mluvila pěti jazyky a která jim začala ukazovat cestu. Žena začala mluvit o chybách sovětské vlády a na otázku novináře, kdo je za to vinný, odpověděla: "Le moustachu" (ve španělštině - "vousatý"). O Stalinovi mluvila bez úcty a neuznávala jeho úspěchy. Žena mluvila o brutálních represích, krvavých zločinech, vykonstruovaných procesech, za které byl diktátor zodpovědný. Prohlásila, že Stalin bude bez nadsázky zaujímat místo jedné z nejzlověstnějších postav v ruské historii. Festival nemohl být podle jejího názoru organizován v době Stalinovy vlády. Navzdory tomu, žena nebyla naladěná antikomunisticky, byla potěšená, že Čína také přišla do marxismu. Bylo obtížné určit její politický postoj také kvůli tomu, že řekla, že jedinou svobodnou zemí na světě je USA, ale osobně může žít výlučně v SSSR.

Ale Márquezův nejednoznačný postoj k diktatuře a nejednoznačný postoj sovětského lidu k Stalinovi byly zapříčiněny různými faktory. Pokud Márqueze zaujal fenomén síly a v jeho středu se nachází silný jedinec disponující pronikavým, nadprůměrným rozumem (koneckonců bláznivý člověk, jak si myslel spisovatel, nemůže přijít k moci), ambivalentní postoj sovětského lidu k Stalinovi a odmítání demokracie mělo historické a ontologické kořeny. Rusko bylo původně monarchií ve všech obdobích historie a potřeba silného panovníka, který bere všechno do svých rukou, byla nezbytnou podmínkou ruského vědomí. Rusové potřebují pořád někoho, kdo je povede. To částečně vysvětluje ten fakt, proč osobnost Chruščova brali na lehkou váhu. V porovnání se Stalinem neměl takovou všemocnou sílu a autoritu, byl to

⁷⁶ SUARES, Luis, 1978. Besedy s Gabrielem Márquezem. *Sjempre!* Mexiko: 25. S. 35

obyčejný muž z lidu, který stále jezdil do továren a kolchozů. Sovětští lidé nepotřebovali sobě podobného, bylo jim naléhavě zapotřebí poloboha.

Když Rusy čtou eseje Márqueze, oni souhlasí s jeho popisem Moskvy a Sovětského svazu v celku. Nezdá se jim, že autor je nepřesný a nesprávedlivý. Pokud se latinskoamerickým kritikům „Podzim patriarchy“ zdál nepravděpodobný, groteskní a urážlivě málo pravdivý, sovětský čtenář pochopil román jako přesnou, i když groteskně fantastickou kopii totalitního státu. Sovětský čtenář nemohl být informovan o návštěvě Gabriela Garcíi Márqueze v roce 1957 v SSSR (do roku 1998 byl esej držen ve speciálním oddělení knihovny zahraniční literatury). Ale pro mnoho čtenářů se odhadovala ruská realita, protože domácí čtenář, který se nachází za „železnou oponou“ a je ochuzený o přístup k mezinárodním informacím, přemýšlel pouze v rámci své vlasti a cizí chápal jako svoje vlastní a přiměřil na sebe. Ve skutečnosti události románu „Podzim patriarchy“ ukázaly sovětskou realitou v užším slova smyslu.

Je možno učinit závěr, že zájem o totalitní režim u Márqueze nebyl náhodný. Spisovatel žil v Latinské Americe, kde dlouhou dobu vládla vojenská diktatura. Byl obeznámen s totalitarismem a pečlivě ho studoval. Ale psal o absolutní moci nejen proto, že byl politicky aktivní člověk. Márquez se zajímal o samý fenomén síly, její vnitřní psychologický aspekt spojený s člověkem. Popisoval moc ne pouze jako abstraktní a obecný termín, jeho moc byla vždy „síla ve tvářích“, zobrazoval ji jako metaforu člověka, který sám sebe prohlásil Bohem v jedné zemi. Takže jeho návštěva festivalu v Moskvě v roce 1957 a studie stalinismu byly cílené a plánované. U mnoha světových diktátorů, o nichž autor rád psal, odhalíme povahové vlastnosti Stalina, v mnoha Márquezových dílech je vidět znaky sovětské skutečnosti, kterou spisovatel považoval za jedinečný jev. Takže tvrzení, že základem mnoha děl Gabriela Garcíi Márqueze a především román „Podzim patriarchy“ byly dojmy ze sovětské reality a osoba Josifa Stalina, je naprosto přesné a odůvodněné.

Tady práce dochází k závěru, že Márquezův zájem o totality nebyl náhodný, ale byl objasňovaný skutečností, že autor žil v Latinské Americe, kde po dlouhou dobu dominovala vojenská diktatura. Ale navzdory tomu, že spisovatel byl radikálně naladěný vůči diktatuře, v jeho novinářských výtvorech je možné cítit opravdový zájem o diktátory, které zobrazoval, protože ho jako novináře zaujal fenomén moci a osobností, které byly v jejím centru. Márquez se zajímal o vnitřní psychickou stranu

síly, která podle něj byla spojená s osobností. Na základě provedeného zkoumání této práce potvrzuje, že v tématu diktatury byl také druhý zdroj autorovy literární tvorby. Jako základ mnoha uměleckých děl Gabriela Garcíi Márqueze posloužily dojmy ze sovětské reality a obraz Josifa Stalina, původně popsány v novinářských pracích.

Po oznámení o smrti Gabriela Garcíi Márqueze na Twitteru ruského předsedy vlády Dmitrija Medveděva se objevil citát spisovatele: „Neplač, protože to se skončilo, usměj se, protože to bylo“⁷⁷. Prezident Ruské federace Vladimir Putin zdůraznil význam Márqueze a jeho díla nejen pro Latinskou Ameriku, ale pro celý svět.

Vzpomínky na Márqueze zůstávají stále živé. Byl respektován nejen v Sovětském svazu, ale mají ho rádi i v současném Rusku. Například repertoár slavné ruské rockové skupiny „B-2“ obsahuje dvě písničky, které jsou spojené s jeho. Jedná se o píseň „Plukovníkovi nemá kdo psát“ a píseň „Macondo“, která byla zařazena do alba „Mléko“, vydané skupinou v roce 2006. Skladba „Plukovníkovi nemá kdo psát“, která poprvé zazněla v Rusku v kultovním filmu „Brat-2“ skupinu proslavila. Ruská hudební skupina „Bílá garda“ a Zoji Yaschenko mají v repertoáru píseň „Sto roků samoty“. Repertoár ukrajinské skupiny „Silnice změnil barvu“ obsahuje rovněž píseň „Sto roků samoty“. Skupina Ackee Ma-Ma z Petrohradu má píseň „Deště v Macondo“. Repertoár slavné čínské zpěvačky Wang Fei obsahuje píseň „Sto roků samoty“. V roce 1993 vydala ruská psychedelická punková kapela „Egor a ...“ hudební album „Sto roků samoty“, ve kterém existuje verš Yegora Letova „Sto roků samoty“. Italská folk-rocková kapela „Modena City Ramblers“ v roce 1997 nahrála album „Terra e Libert“ („Země a svoboda“), do něhož zařadila písně napsané na motivy románu Garcíi Márqueze: „Cent'anni di Solitudine“ „Macondo Express“, „Il Ballo di Aureliano“ a „Remedios la Bella“. Ruský bard Alexander Gromov má píseň „Memories of Macondo“. Je to nejlepší důkaz toho, že tvorba Gabriela Garcíi Márqueze je stále relevantní, inspirující a zajímavá. Proč? Podle daného výzkumu je její tajemství snad v tom, že chce někdo být skutečně zajímavým pro zástupce jiných kultur, je nutné se

⁷⁷ *Gabriel García Márquez: webové stránky, citace, audio* [online]. Praha: 31. srpna 2016 [cit. 02.02.2017]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/lisbeta/post397258349/>

nejdříve ponořit do kultury vlastní a nesnažit se o sjednocení, ať už jde o literaturu, hudbu nebo žurnalistiku.

ZÁVĚR

V této diplomové práci byli odhaleny základní pojmy a definice používané v průzkumu, stejně jako výzkumné metody a jejich specifická.

Byly vyřešeny problémy, vyznačené na počátku studie. V průběhu práce bylo zjištěno, že hlavním rysem latinskoamerické žurnalistiky v období od 40. let dvacátého století až do jeho konce je odraz boje kontinentu proti americkému imperialismu a že pro publicistické práce je typický objevný charakter, postihování národních a sociálních problémů regionu.

Práce identifikuje tematické zaměření žurnalistiky Gabriela Garcíi Márqueze a můžeme provést jasnou tematickou klasifikaci jeho žurnalistické tvorby, která obsahuje politické téma, téma vlády a jejích vládnoucích osob, kolumbijské národní kultury, téma lásky, téma profesionálních osobitostí činnosti novináře.

V tomto výzkumu bylo zjištěno, že novinářská a publicistická činnost Márqueze měla ostrou politickou a občanskou orientaci, vyznačovala se radikálním a opozičním charakterem.

Také bylo zjištěno, že jedním z hlavních rysů žurnalistické činnosti Márqueze je jeho umělecká „magická“ složka a absence jasného rozlišování mezi pravdou a fikcí. To odpovídá námi charakterizované národní identitě latinskoamerické žurnalistiky, ve které jsme objevili vysoký stupeň syntetičnosti, shromáždění různých kulturních vrstev - tradicí evropských, afrických a indiánských populací, stejně jako zvláštní touhu zdůrazňovat identitu latinskoamerické kultury a poskytovat informace pomocí folklorních a mytologických obrazů jako nezbytné součásti latinskoamerického myšlení.

Výzkum jasně ilustruje, že Gabriel Garsía Márquez měl smíšené dojmy o sovětském způsobu života. Sovětští občané jím byli vnímáni jako nesmírně dobromyslní, přátelští a upřímní, ale zároveň ideologicky uzavření lidé, kteří jsou neuvěřitelně oddaní svému státu. Pohled a názory Garcíi Márqueze na tuto skutečnost se od jiných odlišují přesností, věrností pozorování a nepředpojatostí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Kronika ohlášené smrti*. Praha: Odeon, 2012. ISBN: 978-80-207-1413-8
- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *O lásce a jiných běsech*. Praha: Odeon, 2007. ISBN: 978-80-207-1241-7
- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Podzim patriarchy*. Praha: Odeon, 2005. ISBN: 80-207-1171-6
- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Pohřeb Velké matky*. Praha: Knižní klub, 2008. ISBN: 978-80-207-1271-4
- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Zpráva o jednom únosu*. Praha: Odeon, 2007. ISBN: 978-80-207-1247-9
- MÁRQUEZ Gabriel Garsía. *Žít, abych mohl vyprávět*. Praha: Odeon, 2003. ISBN: 80-207-1150-3

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- ANDREEV Vladimir. *Vláda osamělosti a osamělost vlády*. St. Peterburg: Litera, 2000.
- ANNINSKY, Lev, 1987. *Fenomén Garcii Márqueze: pokušení a zkušenosti*. Latinská Amerika. **8**(3), 18-19.
- DUKINÁ, Olga. *Současní španělští a latinskoameričtí autoři*. Moskva: Nauka, 2004.
- DŽAJAVEERA, Nina. *Nová média a kultura rozvojových země*. Moskva: Nauka, 1985.
- GRIZDĚVÁ, Natalie, 1988. Fenomen Garsía Márqueze: paradox čtení. *Zahraniční literatura*. **3**(10), 40-41.
- KOBO, Hariton, 1997. Kolik stojí slovo Garsíi Márqueze v boje s násilím. *Literární noviny*. Moskva: **45**(16), 3.
- KOBO, Hariton, 1997. Vyhnání Gabriele Garsíi Márqueze. *Nový čas*. **10**(18), 8.
- KOFMAN, Alexej. *Latinoamerický obraz světa*. Moskva: Progres, 1997.
- KUDRYAVITSKY, Anrey. *Antologie krátkých povídek*. Moskva: Novaya literatura, 2000.
- KUTEJŠIKOVÁ, Valentina. *Nový latinoamerický román. Literární a kritické načrty*. Moskva: Progres, 1983.
- LABARKA, Godard. *Invaze do Čili*. Moskva: Progres, 1972.

- LEVITAN, Elena, 1997. S neodolatelnou silou táhlo mě k mým kořenům. *Slovo*. Harkov: **22** (237), 15-16
- MARKOV, Sergey *Děvky a diktátoři Gabriela Garcíi Márqueze. Neoficiální životopis spisovatele*. Moskva: Věččě, 2012.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1949. Problemy romanu. *El Universal*. Venezuela: **17**(47), 13.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1950. Zase Nobelová cena. *El Universal*. Venezuela: **26**(3), 19.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1954. Samotná kralovna. *El Espectador*. **8**(6), 5.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1982. Samotnost Latinské Ameriky. *Věda*. **50**(18), 126.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1988. Gabriel Garsía Márquez povídá o sobě. *Zahraniční literatura*. **3**(10), 12-13.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía, 1999. Tajemství dvou Čavesů. *Revista Cambio*. **1**(5), 24.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *Deset dní na moři bez jídla a vody*. St. Peterburg: Azbuka-Classic, 2003.
- MÁRQUEZ, Gabriel Garsía. *SSSR: 22,4 milionů čtverečních kilometrů bez jediného reklamy Coca-Coly*. Moskva: Nauka, 1988.
- MARTIN, David. *Gabriel Garsía Márquez: biografie*. Moskva: Slovo, 2011.
- PAPOROV, Jury. *Gabriel Garsía Márquez: cesta do slávy*. St. Peterburg: Azbuka-klassika, 2003.
- PROPP, Viktor. *Folklór a realita*. Moskva: Mir, 1976.
- SBRUJEV, Vladimir, 1989. Z historie demokratického hnutí novinářů Latinské Ameriky. *Aktuální problémy žurnalistiky Azie, Afriky a Latinské Ameriky*. **17**(60), 110-132.
- SINYANSKAYA, Larisa, 1980. Mnoho jsem Vám řekl poprvé. *Latinská Amerika*. **1**(3), 10-12
- SOLONIN, Jury. *Zahraniční žurnalistika a moderní ideologický boj*. Lukjanovsk: LGU, 1986.
- SUARES, Luis, 1978. Besedy s Gabrielem Márquezem. *Sjempre!* Mexiko: **25**, 33-35
- ZEMSKOV, Vladimir. *Gabriel García Márquez: črta tvořivosti*. Moskva: Literatura, 1986.

Seznam použitých internetových zdrojů

Gabriel García Márquez: webové stránky, citace, audio [online]. Praha: 31. srpna 2016 [cit. 02.02.2017]. Dostupné z:

<http://www.liveinternet.ru/users/lisbeta/post397258349/>

Márquez-Lib. [online]. Moskva: ©2016 [cit. 15.01.2016]. Dostupné z:

<http://www.marquez-lib.ru/index.html>

Stone, Peter. Gabriel García Márquez, The Art of Fiction No. 69. *The Paris Review*. [online] 1981, 82 (6) [cit. 28.01.2017]. Dostupné

z: <https://www.theparisreview.org/interviews/3196/gabriel-garcia-marquez-the-art-of-fiction-no-69-gabriel-garcia-marquez>

SEZNAM ZKRATEK

ATIC – Asociace turistických informačních center

FLAN – Federace latinsko-amerických novinářů

MST – Meziamerická společnost tisku

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

SEZNAM OBRÁZKŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Gabriel García Márquez s Billem Clintonem. Cartagena, 2007 rok.....	0
шибка! Закладка не определена.8	
Obrázek 2: Gabriel García Márquez na festivalu folkové hudby valenato. Aracataca, 1966 rok.....	23
Obrázek 3: Gabriel García Márquez (vlevo) mezi pracovníky novin "El Herald" v redakci vydání. Barranquilla, 1950 rok.....	29
Obrázek 4: Gabriel García Márquez - zaměstnanec novin „El Espectador“. Bogota, 1954.....	36
Obrázek 5: Gabriel García Márquez na předání Nobelovy ceny za literaturu se švédským králem Stockholmu Gustava XVI, 1982	45
Obrázek 6: Gabriel García Márquez (vlevo) na Světovém festivalu mládeže a studentstva v Moskvě v roce 1957.....	48

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Viktoriia Tsapko

Obor: 7202T026 - Sociální a mediální komunikace (Mgr. SMK)

Forma studia: Prezenční

Název práce: Novinářská činnost Gabriele Garcíi Márqueze: národní specifika

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 64

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 6

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 29

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník, Ph.D.